

UNIVERSITY OF COPENHAGEN

Recidivism and restorative justice

<strong/>

Snare, Annika

Published in:
Restorative Justice in the Nordic Countries

Publication date:
2009

Document version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Citation for published version (APA):
Snare, A. (2009). Recidivism and restorative justice: . In P. O. Johansen, M. Nielsen, & M. Wårum (Eds.), *Restorative Justice in the Nordic Countries*: (pp. 42-52). Scandinavian Research Council for Criminology.

Restorative Justice in the Nordic Countries

NSfK's 22nd Contact Seminar 2008

Reykjavik, Iceland. October 31st - 2nd November.

**Scandinavian Research
Council for Criminology**

**Nordisk Samarbeidsråd for
Kriminologi**

Denne seminarrapporten består av papers fra presentasjoner som ble gitt NSfKs kontaktseminar på Hotell Reykjavik Centrum, Reykjavik 31. oktober til 2. november 2008.

Rapporten publiseres både online (pdf) og trykket av Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi (NSfK). Redaktører for rapporten er Per Ole Johansen, Morten Nilsen og Marit Wårum.

www.nsfk.org

(Oslo, Mars 2009.)

ISBN 82-7688-018-5

Forord

Høsten 2007 gjenopptok Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi (NSfK) tradisjonen med nordiske kontaktseminarer for forskere og praktikere innen det kriminologiske feltet. Tanken bak seminarene er at små og uformelle grupper møtes og danner ekspertforum innen forskjellige felter.

Temaet for 2008 års seminar var Restorative Justice i Norden. Ettersom ordningene for konfliktråd er ulike mellom landene var det fruktbart for diskusjonen med presentasjoner av de forskjellige lands ordninger. Det viste blant annet at det er vesentlige forskjeller mellom omfang og organisering av landenes ordninger. Eksempler på forskjeller er profesjonelle meglere kontra lekmannsmeglere, eller megling i egne lokaler versus megling hos politiet.

Restorative Justice byr på spennende muligheter i årene framover, ikke minst i de nordiske land hvor vi har beholdt troen på at det nytter å gå nye veier.

Morten Nilsen
sekretariatsleder, NSfK

Oslo den 5. mars 2009.

Innholdsfortegnelse

Karen Kristin Paus - Restorative Justice i Norden, regelverk og iverksetting	6
Innledning.....	6
Forsøksperioden med megling i de nordiske land.....	8
Reguleringer, lovgivning, forskrifter og rundskriv.	11
Organisering, finansiering og forankring	15
Legfolk og/eller profesjonelle	17
Statistisk oversikt	19
Oppsummering	21
Potensial og spørsmål.....	22
Referanser – litteraturliste	24
Hafsteinn Gunnar Hafsteinnsson - The implementation process of restorative justice and conferencing in Iceland.....	27
Kolbrún Benediktsdóttir - Mediation in cases concerning offences against police officers	28
Introduction	28
Offences against police officers	28
Karin Sten Madsen – Et situationsbillede fra en mægling – og en mægler der blev en erfaring rigere.....	33
Nina Raaschou - Brug af netværk i mæglingen.....	36
Annika Snare - Recidivism and restorative justice	42
Introduction	42
Evaluation studies	43
Some methodological issues	44
Some overall conclusions.....	45
Young offenders and restorative justice.....	46
Findings	47
Violent crime.....	47
Property crime	48
Backfiring.....	48
Other offences	48
Summing up	49
Adult offenders and restorative justice.....	49
Literature	50

Pia Byström – Medlingsverksamheten i Örnköldsvik, Sverige	53
Ett arbetssätt vid höga skadeståndskrav på underåriga	54
Pia Slögs and Kaisa Kurikka - Situational aspects and experiences from the mediation; practical examples and observations based on research	56
Pia Slögs	56
3§ Ärenden som behandlas vid medling	56
Sexuellt utnyttjande av barn	57
Strafflagens 20 kap 6 § Sexuellt utnyttjande av barn	58
Familjevåldsfallet	58
Kaisa Kurikka	60
The first case	60
The second case	61
Pia Antoni-Noreby og Sven Andersson – Medling med icke straffmyndiga ungdomar – Kalmarmodellen	62
Bakgrund	62
Maritha Jacobsson & Lottie Wahlin - Till nytta för brottsoffret?	64
Medlingens förväntade nytta	65
Medlingens formella implikationer	67
Projektets genomförande och betydelse	68
Referenser	69
Ingrid Kjos – Fornuft og følelser i megling	72
Bakgrunn	72
Meglers virkemidler	73
Meglers dilemma	76
Dilemma 1. Konfliktløsning eller konflikthåndtering?	76
Dilemma 2. Når er en sak meglingsmoden?	77
Kompetansebehov hos meglere	77
Mål og tiltak for fremtidig megling	79
Tilbakeblikk på kontaktseminar om restorative justice avholdt 31. oktober til 2. november i Reykjavik.	80
Per Ole Johansen - Eksempler til etterfølgelse	82
Besværlig, men ikke umulig	83
Det muliges kunst	84
Tradisjon og eksperiment	85
Appendix Marit Waarum	87
Policy-relevans? Noen utvalgte momenter sett fra ståstedet til en norsk (forsknings)byråkrat.	87

Karen Kristin Paus - Restorative Justice i Norden, regelverk og iverksetting

Karen Kristin Paus er seniorrådgiver i det norske Konfliktrådet

Innledning

Temaet er utviklingen av *restorative justice* i de nordiske land, med særlig vekt på *megling mellom offer og gjerningsperson i straffesaker*. Begrepet ”restorative justice” (RJ) omfatter en rekke tiltak for å gjenopprette påført skade og brutte relasjoner, kort sagt ulike grader av urett. Megling mellom offer og gjerningsperson er ett eksempel. En definisjon som er foreslått av RJ Consortium UK (1998) er som følger:

“Restorative justice seeks to balance the concerns of the victim and the community with the need to re-integrate the offender into society. It seeks to assist the recovery of the victim and enable all parties with a stake in the justice process to participate fruitfully in it.

En annen som benyttes ofte er denne:

”Restorative Justice is a process to involve, to the extent possible, those who have a stake in a specific offence and to collectively identify and address harms, needs and obligations, in order to heal and put things as right as possible.” (Howard Zehr 2002)

Sist nevnte er mer en visjon hva Norden angår, hvor restorative justice i all hovedsak dreier seg om megling mellom gjerningsperson og fornærmede. I noen tilfeller møter partene med støttepersoner de selv har valgt, for eksempel familie, venner, kollegaer eller andre fra partenes egne nettverk. Megling ved mer omfattende prosesser, som stormøter og nettverksmegling, med flere enn de direkte berørte til stede, benyttes også men i begrenset omfang. Megling i tilknytning til strafferettspleien er først og fremst rettet mot unge gjerningspersoner som har vedgått skyld for mindre alvorlige hendelse, og er i hovedsak et tillegg til den strafferettslige behandlingen. Megling omfatter for øvrig flere sektorer, blant annet som tilbud til skoleelever, tilbud til parter i sivile saker i retten, såkalt rettsmegling, og familiemegling i tilknytning til barnevern og familievernkontorer. Det tilbys megling i privat regi også, av advokater og andre private med forskjellig fagbakgrunn. Norge og Finland har lengst erfaring blant de nordiske land med megling mellom offer og gjerningsperson. I

internasjonal sammenheng har RJ sitt opphav i reformbevegelser som har tatt til orde for mindre straff og alternative reaksjoner. Siktemålet har vært å forebygge stigmatisering, og å imøtekomme offerets behov på en bedre måte. På 1970 - tallet tok (også) en rekke forskere opp megling som et alternativ, med inspirasjon fra konflikthåndteringsstradisjoner blant diverse urfolk. Opplegg for konfliktløsning av typen ungdomsstoler i USA var pragmatisk begrunnet i ønsket om raskere reaksjoner og avlastning rettsapparatet. Nils Christies artikkel ”Konflikt som eiendom” fra 1977 har vært en viktig inspirasjonskilde for alternative konflikthåndteringsmodeller. Christie tok utgangspunkt i en landsbydomstol i Tanzania, som kontrast til rettsprosessene i vestlige, industrialiserte land hvor juristene førte ordet. I eksemplet fra Tanzania var det de berørte partene som var de aktive, i tillegg til lokalsamfunnet som var representert med kommentarer og synspunkter. Christie er profesjonsskeptisk fordi spesialistene overtar og dominerer, noe som er tap for både de berørte og lokalsamfunnet. Slik Christie ser det, er konflikter ”et potensialet for aktivitet og deltakelse,” som kan styrke den sosiale kapital i våre samfunn. ”Konflikt som eiendom” inspirerte blant annet den norske og den finske meglingsordningen, og særlig prinsippet om legfolk som meglere. Det er i de senere år dannet flere relevante fagfora, nasjonale, nordiske og internasjonale, *European Forum for Restorative Justice* nevnes spesielt som det mest aktive og sentrale fagforum på området som både EU og Europarådet benytter for rådgivning. Anbefalinger fra Europarådet, EU og FN om victim-offender mediation kan bidra til nye og interessante erfaringer. (Jmfør Europarådets anbefaling nr. R (99) 19 (..)”of the Committee of Ministers to Member States Concerning Mediation in Penal Matters”. EU’s ” Council Framework Decision 15.03.01 on the standing of victims in criminal proceedings”, FN’s resolusjon 2002/12 24.07.02. “Basic principles on the use of Restorative Justice in criminal matters.”) Europarådets Rec. nr (99) 19 om megling i straffesaker anbefaler megling for alle trinn i straffesaksbehandlingen. Meglingsordningene bør lovreguleres og meglingsinstansens uavhengighet garanteres. Relevant informasjon, frivillighet, støttepersoner og juridisk rådgivning likeledes. Megling er samfunnsøkonomisk gunstig, på grunn av lave kostnader, gode konfliktløsninger og et større forebyggende læringspotensial. Kritikken av megling har både gått på at det megles for lite og kun i små saker, og på at det megles for mye som når det megles mellom unge under kriminell lavalder¹. Tilhengere av megling vil hevde at det kan være et gode at samfunnet reagerer, om reaksjonen inkluderer og ikke ekskluderer individet fra samfunnet. I alvorligere saker har ofres interesser og meglernes kompetanse meldt seg

---

¹ Kritikken viser til fare for ”net-widening” ved at alternative reaksjoner sprer straff ut til nye grupper i mindre alvorlige saker. Net-widening begrepet ble introdusert av Stanley Cohen i ”Visions of Social Control” (1985).

som viktige spørsmål. Maktforskjeller mellom offer og gjerningsperson vil forekomme. Noen er synlige, som alder og sosial klasse. Andre er vanskelige å se selv for en erfaren megler, som personlige sider ved nære relasjoner. Når og hvor bør megling tilbys? Ønsket om lavere fangetall, og særlig når det gjelder de yngste, har vært et av flere sentrale argumenter for alternative reaksjoner. Har det gitt noen uttelling så langt, og er det å forvente så lenge megling ikke er et reelt alternativ? Mulig tilbakefall etter megling er et spørsmål som venter på en nærmere undersøkelse. Det samme gjelder meglingsplass i lokalsamfunnet og hva som egentlig er realistisk å forvente med hensyn til revitalisering av nabolagskollektivene.

Forsøksperioden med megling i de nordiske land

Norge og Finland var først ut i 1981 og 1983. Sverige fulgte opp i 1987. Danmark lanserte sitt første meglingsprosjekt i 1994-95. Island startet i 2001. Grønland er i tilløpet.

Norge:

Utgangspunkt for etableringen av konfliktrådsordningen i Norge var kriminalmeldingen av 1978. Justisminister Inger Louise Valle etterlyste alternativer til fengsling av unge lovbyggere, og foreslo en heving av den kriminelle lavalder fra 14 år til 15 år. Myndighetene ønsket en utredning om alternative reaksjoner for de yngste, inkludert de under kriminell lavalder. Samarbeid med barnevernet og sosialsektor var nærliggende. Det første forsøket startet i Lier kommune i Buskerud fylke i 1981, som et toårig prosjekt, initiert av Sosialdepartementet. Meglingen ble lansert som en del av barnevernet, og la opp til et samarbeid mellom politi, påtalemyndighet og barnevernsarbeidere. Til tross for et lite antall saker i forsøksperioden, 17 i 1981 og 14 i 1982, gikk Sosialdepartementet ut med en oppfordring til kommunene i 1983 om å starte lignende program. I den påfølgende forsøksperioden var det 80 konfliktråd på det meste. En del av disse kom aldri skikkelig i gang, ellers var det stor variasjon i antall saker per år. Ansvar for konfliktrådene ble ofte en tilleggsoppgave for sosialetaten. I 1987 ble det opprettet et kompetansesenter (utdanningssenter) for konfliktrådsordningen ved Institutt for kriminologi og strafferett, ved Universitet i Oslo. Det ble senere flyttet til Diakonhjemmets Høyskolesenter i Oslo, som foretok evalueringen i 1990 utført av T.B. Nergård og S. Halvorsen. Kritikken gikk først og fremst på at det ble meglet i for få saker. Etter denne evalueringen ble det (likevel) fremmet et forslag for å lovregulere meglingen. Justisdepartementets sivilavdeling overtok det videre overordnede ansvar. Riksadvokaten var en aktiv pådriver ved å distribuere rundskriv til påtalemyndigheten først i 1983 om å

samarbeide med kommunene, for å tilrettelegge saker for megling. I neste rundskriv i 1985 ble påtalemyndigheten anmodet om være modigere i valg av saker. I 1989 opphevet Riksadvokaten den øvre aldersgrensen for gjerningspersoner på 18 år. Megling skulle ikke benyttes i saker som kvalifiserte for fengselstraff. Til tross for at resultatene av meglingen i forsøksperioden syntes usikre var det en bred politisk tilslutning på begynnelsen av 1990-tallet om å etablere en varig konfliktrådsordning, noen tenkte pragmatisk, andre ideologisk. Det norske initiativet kom fra myndighetspersoner og akademisk elite, det var ingen folkelig bevegelse i utgangspunktet.

Finland:

Meglingen i Finland ble drevet fram på 1970- tallet av sosialt engasjerte forskere, praktikere og representanter for det lutherske kirken, som ønsket å gjøre noe med de høye fangetallene, som var like store som i de andre nordiske landene til sammen. Det første prosjektet startet i 1983 og gikk over to år i Vantaa i regi av sosialtjenesten, med økonomisk støtte fra Vantaa by og Det Finske Akademiet. Deretter fulgte liknende prosjekter i store deler av landet. I 2000 ble det meglet i 255 av 452 kommuner. Fram til 2006 foregikk meglingen uten lovregulering og statlig finansiering. Kommunene betalte. De største kommunene var mest aktive, på grunn av bedre økonomi og et større behov. Bruken av frivillige meglere og lokale meglingstilbud i Finland vitner om et folkelig engasjement og "eierskap" til meglingsvirksomheten. Det første prosjektet ble (blant annet) initiert av fengselspresten Juhani Iivari, generalsekretær for fangers religiøse behov Pekka Viirre og professor ved Universitet i Helsinki Martti Grönfors. Kirkens pionerrolle er særegen for Finland.

Sverige:

De svenske forsøkene startet i 1987 med et prosjekt i regi "Foreningen Skyddsvernet" i Stockholm. Et annet ble initiert av politiet. Et tredje var et samarbeidsprosjekt mellom politi, skolevesen og sosialetaten. Samtlige var rettet mot unge lovbrytere, med fokus på skadeverk, tyveri, bilbrukstyveri og lignende. Førstnevnte prosjekt hadde åtte år som nedre aldersgrense, den yngste målgruppen i nordisk sammenheng. Megling som pedagogisk, forebyggende tiltak, og særlig i forhold til unge lovbrytere, var et tungveiende argument for å følge opp ordningen i Sverige. En rekke nye prosjekter ble igangsatt på 1990-tallet, med vekslende aktivitet og resultater. Fram til 1998 var meglingsvirksomheten forholdsvis begrenset, samlet sett. I 1994 fikk Riksadvokaten i oppdrag å utarbeide forslag til meglingsmodell. Forslaget forelå i 1996, blant annet med et lovforslag om megling for unge lovbrytere. I 1998 startet en ny ettårig

forsøksperiode. Det Brottforebyggande råd (BRÅ) fikk det overordnede ansvar og 32 prosjekter ble startet, hvorav de fleste i praktisk regi av sosialsektoren i kommunene. Meglingsaktiviteten var i årene som fulgte relativt kortvarige og beskjedne i omfang. I 2003 rapporterte de meglingsvirksomhetene som fortsatt var aktive om lav aktivitet, de 10 mest aktive hadde i overkant av 20 meglingsaker per år, hvorav fem meglingsråd med 120 saker på årsbasis. I 2003 økte myndighetene bistanden til meglingen, med 18 millioner kroner til BRÅ som fikk regjeringens oppdrag om å implementere megling i Sverige, ved videre arbeid med diverse meglingsprosjekter, meglerutdanning og praktisk bistand. Midlene ble fordelt på 50-60 prosjekter. Fra 2003 har det vært et uttalt ønske fra myndighetene om å etablere en landsdekkende, permanent meglingsordning i samarbeid med straffesystemet.

Danmark

I 1995 startet danskene et meglingsprosjekt i fire politidistrikt, som pågikk i ett år. Prosjektet ble initiert i 1994 som en del av regjeringens innsats mot vold, for å utvikle megling som et supplement til strafferettssystemet. Målsettingene var å forebygge ny kriminalitet og imøtekomme offerets behov for bearbeidelse og trygghet. Meglingsordningen tok utgangspunkt i unge lovbyggere mellom 15-21 år, men ble begrunnet ut fra ofrets behov og rettigheter. Neste prosjektperiode var i perioden 1998-2002, og omfattet tre politidistrikt. Etter en evaluering i 2003 ble prosjektet videreført i to politidistrikt². En ny evaluering fulgte i 2006. I mars 2007 tok justisdepartementet initiativ til et utvalg som utreder konfliktrådernes framtid. Utvalgets "Bet nking om konfliktråd" ble avlagt i desember 2008, inkludert et lovforslag om opprettelse av konfliktråd i alle landets politidistrikt. Utvalgets flertall ønsket *ikke*   innføre megling som en alternativ reaksjon.³ Det gjenstår å se hvordan den danske meglingen vil bli posisjonert, i en periode med andre kriminalpolitiske føringer enn i Finland, Norge og Sverige på 1980-tallet.

Island:

Restorative Justice i Island startet med et forsøksprosjekt i 2001, med unge under kriminell lavalder (15 år) som målgruppe. Tilbudet ble tillagt politiet, med uniformerte politimenn som meglere, og "conferencing" som metode - også kjent som "sirkelen". Resultatene var positive. En kommisjon anbefalte deretter samme tilbud til personer over 15 år. I 2005 tok

---

² Politireformen i Danmark 01.01.2007 innbar reduksjon av antall politidistrikt fra 54 til 12, geografisk ble prosjektet videreført i om lag samme området.

³ Utvalget bestod av 12 representanter, hvorav et mindretall på 5 foreslo megling som alternativ til straff i mindre alvorlige saker.

justisministeren til orde for megling som et domsbasert tilbud i strafferettsystemet. I 2006 startet et nytt prosjekt for hele Island. I de to påfølgende år ble det meglet i 95 saker.

Grønland:

En regjeringsoppnevnt kommisjon som utredet rettsystemet i Grønland anbefalte i en sluttrapport i 2004 forsøksprosjekter for alternativ konfliktløsning. Prosjektene er så langt ikke satt i gang.

Oppsummering:

Det er et særtrekk ved meglingen i de nordiske land at arbeidet i hovedsak er initiert av myndighetene, med drahjelp fra forskere og reformbevegelser. Meglingsordningen i Norge, Island og Danmark er lagt under justissektoren, og i Finland og Sverige under sosiaalsektoren i samarbeid med justissektoren. I Danmark er prosjektene lagt til bestemte politidistrikter. I Island megler politiet selv, som en del av det forebyggende politiarbeidet. Det er ikke store ideologisk forskjeller i begrunnelsene, men noen nyanser. I Norge, Sverige og Island har myndighetene fokus på unge lovbyggere. De første forsøkene var motivert av ønske om større læringspotensialet og bedre reintegrerende effekt for gjerningsperson. I Danmark ble det tatt utgangspunkt i ofrenes rettstilling, og behovet for å bearbeide traumatiske opplevelser. Gjennomført megling er likevel blitt tillagt en viss vekt i forhold til gjerningsperson også, fra domstolene side. Finland hadde et bredere perspektiv på aktuelle målgrupper for megling med utgangspunkt i fengselsbefolkningen.

Reguleringer, lovgivning, forskrifter og rundskriv.

Norge:

I Norge ble konfliktrådsordningen lovfestet ved *Lov om megling i konfliktråd* av 15. mars 1991. Loven åpner for sivile saker og straffesaker, uten aldersgrense. Det innebærer at konfliktrådet både kan behandle saker som overføres fra påtalemyndigheten og sivile saker som fremmes av partene, eller av kommunale og private instanser. Saksområdet er vidt definert jf. forskriftens §1 (Lovens § 1 er tilsvarende første setning i forskriften):

§ 1. Konfliktrådets oppgaver og formål

Konfliktrådet har til oppgave å megle i konflikter som oppstår på grunn av at en eller flere personer har påført andre en skade, et tap eller annen krenkelse. Konfliktrådsmegling skal være et alternativ til vanlig strafferettslig behandling og til løsning av andre konflikter, ved at

partene selv aktivt bidrar til å finne en løsning, hvor det tas hensyn til både skadevolderens og skadelidtes forhold. Konfliktrådet skal gjennom sitt virke styrke lokalsamfunnets mulighet til selv å ta seg av lettere lovbrudd og andre konflikter, og der igjennom også bidra til å forebygge kriminalitet.

I sitt rundskriv nr. 2/1993 presiserte Riksadvokaten hvilke straffesaker som kan overføres til konfliktrådet. Det vil si saker som ellers ville ført til bøter og påtaleunndlatelse, eller betingede dommer. Megling kan benyttes som et særskilt vilkår i betingede dommer dersom partene samtykker. Saker som ansees særlig egnet er tyveri, brukstyveri av kjøretøy, skadeverk og legemsfornærmelser som er følge av en forutgående konflikt. Det er intet hinder for at en gjerningsperson som har begått flere straffbare forhold kan få overført en eller flere saker til konfliktrådet. Det settes ingen aldersgrenser, men man antar at effekten vil være størst for personer opp til 25 år. Rundskrivet anbefaler meglingen med henvisning til mindre grad av stigmatisering og større læringspotensial for gjerningspersonen. En lovendring i 2000 satte ned aldersgrensen for meglere fra 25 år til 18 år. Vederheftighet blir krevd av de som administrerer konfliktrådene også, ikke bare av meglerne. Siste rundskriv fra Riksadvokaten om konfliktråd, nr. 4/2008, av 22.12.08 innebærer ingen store endringer og er hovedsakelig en oppdatering jf. den utvikling som har skjedd på feltet de siste årene.

Sverige:

Den svenske *Lov om megling i straffesaker* som trådte i kraft av den 1. juli 2002 åpner for megling i et forholdsvis bredt spekter av saker. Offerløse lovbrudd som narkotikalovbrudd, saker med seksuelle overgrep og grov vold der offer og gjerningsmann står i en nær relasjon, er unntatt. Ungdom skal prioriteres, selv om ikke loven angir noen øvre aldersgrense. Det advares mot megling i saker med barn under 12 år. Det skal kun skje ”om det finns synnerliga skäl”. Fra 2008 skal alle gjerningspersoner under 21 år ha rett til megling. Politiet skal i følge instruks av 01.07.08 (FAP 1/7 2008) spørre de unge og deres verger om de gir samtykke til at meglingsvirksomheten tar kontakt med dem. Aktuelle lovbrudd må være anmeldt, og skyldforholdet erkjent. Meglingen skal finne sted så fort som mulig, helst før avsluttet etterforskning. Påtalemyndigheten eller domstolen kan ta i betraktning om fullført megling skal få innflytelse for videre straffeforfølgelse og straffeutmåling. Politi, påtalemyndighet og sosialetat arbeider med å klargjøre sine roller i forbindelse med iverksettelsen av loven. I 2008 kom det nye retningslinjer for friomsorgens ansvar for å henvisning av saker til megling.

Finland:

Den finske *Lov om megling i straffesaker og visse sivile saker* (1015/2005) trådte i kraft 1.juni 2006. Loven skal sikre en landsdekkende og mer lik bruk av megling. I en uoffisiell⁴ engelsk oversettelse defineres virkeområdet som følger:

“ - a non-chargeable service offering a crime suspect and a victim to meet confidentially through an independent conciliator, to discuss the mental and material harm caused to the victim by the crime and, on their own initiative, to agree on measures to redress the harm.”

“Mediation may deal with crimes that are assessed as eligible for mediation, taking into account the nature and method of the offence, the relationship between the suspect and the victim and other issues related to the crime as a whole. “ (Section 3 – issues dealt with through mediation)

Saker kan henvises direkte fra partene, politiet, påtalemyndigheten eller andre autoriteter. Voldssaker der partene står i en nær relasjon til hverandre kan bare henvises av politi- og påtalemyndighet. I den engelske oversettelsen benyttes begrepet ”suspect of a crime”. Det innebærer at megling kan tilbys før påtalemyndigheten har tatt ut siktelse og tiltalebeslutning. Loven forutsetter at meglingskontoret underretter politi og påtalemyndig om resultatet, straks etter megling. Megling kan også finne sted etter at saken er håndtert av politi, påtalemyndighet eller domstol. Meglingen i Finland er et supplement som *kan* få innvirkning på om påtalemyndigheten forfølger saken videre. Det er opp til påtalemyndigheten i hver enkelt sak. I følge en informasjonsbrosjyre fra 2007 blir ikke mindre saker, som er løst ved megling, straffeforfulgt med mindre sterke allmennpreventive hensyn tilsier det. Frivillighet for begge parter er et krav gjennom hele prosessen. Mindreårige må *personlig* gi sitt samtykke, sammen med sine foresatte. Personlig fremmøte er en forutsetning. Megling finner sted uten publikum. Høsten 2005 nedsatte Riksadvokaten en arbeidsgruppe for å vurdere meglingen ut fra påtalemyndighetens synsvinkel. Innenriksdepartement har gitt politiet generelle retningslinjer om megling, som er ikke omfattende - men bindende for politi og påtalemyndighet. Innenriksdepartementet har utarbeidet et memorandum om megling sammen med Riksadvokaten. Loven åpner for visse sivile saker også, som ikke har utspring i en kriminell handling, forutsatt at saken er av mindre omfattende karakter. Saker med større sivilrettslige krav er utelukket.

---

⁴ Uoffisiell oversettelse av lov 1015/2005 – lagt ut på sidene til ”The English Centre” www.englishcentre.fi/

Danmark:

Megling i konfliktråd er fortsatt på forsøksstadiet i Danmark og ennå ikke lovregulert. Det finnes ingen retningslinjer fra Justisdepartement og Riksadvokaten. Nå foreligger det som tidligere nevnt et lovforslag om megling som supplement. Det er i Danmark lagt stor vekt på hensynet til offeret om megling tilbys. Målet er å tilrettelegge for megling så tidlig som mulig, før saken går til retten. Megling skal i prinsippet ikke ha innvirkning på straffeutmålingen. I følge en fersk evalueringsrapport synes det likevel å være en tendens til at gjennomført megling kan føre til en viss straffereduksjon.

Island:

På Island fant man rom for megling innen eksisterende lovverk, og artikkel 213 i straffeprosessloven no. 19/1991. *Riksadvokatens instruksjon No 1/2008* definerer hvilke type saker som ansees egnet for megling. Lovbruddene må være av mindre alvorlig karakter. Aktuelle områder er tyveri, innbrudd, trusler, skadeverk, brukstyveri av kjøretøy, mindre legemsfornærmelser og krenkelser mot offentlige myndigheter. For sistnevnte blir megling bestemt på statsadvokatnivå. Meglingstilbudet omfatter saker som ellers ville blitt avgjort ved bøter, påtaleunntatelse eller betingede dommer. Saker som kvalifiserer til fengselstraff blir utelukket. Megling er kun tilgjengelig for personer som har erkjent straffeskyld, ikke har et langt rulleblad og ikke er dømt for alvorlig kriminalitet. Det er ikke satt noen aldersgrense, men meglingen ansees som særlig relevant for aldersgruppen 15-18 år. Megler informerer påtalemyndigheten om utfallet. Ved innfridd avtale skal ikke saken straffeforfølges videre. Uløste saker behandles videre jf. ordinær straffeprosess. Påtalemyndigheten bør overføre saken til megling innen 30 dager fra saken er rapportert til politiet. Megler bør avslutte meglingsprosessen innen tre uker fra saken mottas til megling.

Oppsummering om reguleringer:

Meglingen de nordiske land er først og fremst et supplement til ordinære strafferettslige reaksjoner overfor unge lovbyggere, i mindre alvorlige saker. Megling som supplement, kan ha innflytelse på om forholdet straffeforfølges og på straffeutmålingen. Gjennomført megling og innfridd avtale kan føre til at straffeforfølgningen innstilles, men det er opp til påtalemyndighet og domstol å ta stilling til meglingsens betydning i hver enkelt sak. I Norge og Island kan imidlertid megling også gis som en alternativ strafferettslig reaksjon, med egen avgjørelseskode i påtaleinstruksen. I Norge vil en sak som er blitt løst i konfliktrådet ikke

synes på gjerningspersonens ordinære vandelsattest. Etter to år uten nye lovbrudd fjernes dessuten ”anmerkningen” for godt.

Utbredelse av saksområdet juridisk:

I følge Europarådets anbefaling nr (99) 19 om megling i straffesaker bør megling være tilgjengelig for offer og gjerningsperson på hvert trinn i straffesaksbehandlingen. Den norske *Lov om megling i konfliktrådet* av 15. mars 1991 åpner for megling i sivile saker og straffesaker. Riksadvokatens rundskriv Del II-nr. 2/ 1993 gjør det klart at megling kan benyttes som særlig vilkår ved betinget dom. Endringene i betingelser for samfunnsstraff som ble vedtatt i 2002 åpner for megling som del av en samfunnsstraff. Påtalemyndigheten har vært skeptisk til megling som supplement, før saken kommer opp for retten. Megling i konfliktråd mellom offer og gjerningsperson er hovedsaklig blitt benyttet som et alternativ, eller i forbindelse med sivile saker og henlagte straffesaker. Yngre lovbyggere har vært prioritert, men flere aldersgrupper og sakstyper har kommet til. Finland var først ute med megling i forbindelse med vold i nære relasjoner. Danmark har hatt enkelte prosjekter med megling i voldtektssaker, som et eget opplegg ved Center for voldtekts ofre. Svenskene har meglet i noen få mindre ”alvorlige” saker som berører ”ofredande – inkl. sexuell ofr”. I Norge har det både fra myndighetene og en rekke fagligmiljøers side vært betydelig skepsis til å benytte megling ved vold i familie og voldtektssaker. Nytt i så henseende fra 2008 er et prosjekt i Sør-Trøndelag med megling i familievoldsaker med fokus på barnas trygghet og rettigheter. Prosjektet er et samarbeid mellom konfliktråd, barnevern, krisesentre, politi- og påtalemyndighet.

Organisering, finansiering og forankring

Norge:

I Norge har konfliktrådene vært i offentlig regi fra starten av, først i kommunene og deretter statlig fra den 1. januar 2004. Konfliktråd skal være tilgjengelig i alle kommuner. I årene 1992 -1994 ble ordningen iverksatt trinnvis og fylkesvis over hele landet. Det ble etablert 42 konfliktråd. Da konfliktrådene ble statlige i 2004 ble antallet administrasjoner redusert til 22 kontorer. Antall meglere forble det samme, det vil si mellom 600 og 700⁵. Ordningen skulle

---

⁵ Tallet varierer noe avhengig av utskiftninger underveis, folk som for eksempel av tidsgrunner ber om permisjon fra meglervervet og lignende.

fortsatt være tilgjengelig i alle kommuner. Konfliktrådene er organisert som et direktorat under Justisdepartementets sivilavdeling. Sekretariatet for konfliktrådene er den øverste sentrale enhet for konfliktrådene, med ansvar for implementering og kontroll av virksomheten ved konfliktrådskontorene. Sekretariatet rapporterer til Justisdepartementets sivilavdeling.

Finland:

Den finske meglingen er faglig sett lagt under Sosial- og helsedepartementet, som samarbeider med Justisdepartementet og assisteres av Rådet for megling mellom offer og gjerningsperson. Rådet arbeider for en videre utvikling av meglingen i Finland, og for økt samarbeid mellom de ulike aktører. Det organisatoriske ansvaret er lagt til fem ”fylkesadministrasjoner”. Megling finner sted i både offentlig og privat virksomhet. Instanser som har avtaler om megling får utgiftene refundert fra staten. Tilbudet er gratis for brukerne. Det er 25 meglingskontorer i Finland i dag, med 90-100 ansatte, rådgivere og koordinatore og ca. 900 frivillige meglere. Meglerne blir ikke betalt, men får en fast utgiftsdekning pr. sak.

Sverige:

Meglingen organiseres av kommunene, og hovedsakelig under sosialtjenesten. I 2007 oppga 254 av 290 kommuner at de kunne tilby megling. Hver av de i alt 160 meglingsvirksomhetene i Sverige dekker fra en til 16 kommuner. 272 meglere er profesjonelle, de utfører meglingen som del av sin faste stilling. 125 meglere er frivillige. Fra og med den 1. januar 2008 ble det obligatorisk for svenske kommuner å tilby megling ved lovbrudd med gjerningspersoner under 21 år. Det er ikke endelig avklart hvordan meglingen skal organiseres. En utfordring som påpekes er at ansvaret for iverksetting av de lokale meglingstilbud blir lagt til eksisterende stillinger som en tilleggsoppgave.

Island:

Den islandske meglingen er organisert av politiet. Justisdepartementet har et overordnet faglig ansvar, og evaluerer de forsøkene som ble satt i gang i 2006. En utfordring nå er overgangen fra prosjektfase til at meglingstilbudet skal stå på egne ben og iverksettes over hele landet.

Danmark:

De danske prosjektene i forsøksperioden i årene 1995- 2006 var tilknyttet hver sine politidistrikt, med prosjektleder, meglere, representanter fra politidistriktet.

I mars 2006 ble det offentliggjort en evaluering, med en rekke anbefalinger. Utrederne vurderte konfliktråd som en del av politiet versus konfliktråd som en selvstendig instans. Evalueringen hellet i retning av en selvstendig meglingsinstans med et bredt meglingsstilbud ”rettet mot rehabilitering av ofre, forandring av gjerningspersonens holdninger og genskabelse av lokalsamfunnets balanser.”

Legfolk og/eller profesjonelle

Norge:

Norske frivillige legmeglere må være over 18 år, vederheftige og valgbare ved kommunevalg. De *kan* ha vært tidligere straffet, men det må være for mer enn fem år siden, og mer enn 10 siden en eventuell fengselsstraff. De skal være personlig egnet. Det er lagt begrensninger som skal sikre at meglerne ikke opplever rollekonflikt, blant annet utelukkes ansatte i politi- og påtalemyndighet fra vervet. Meglerne blir oppnevnt lokalt for en fireårsperiode av et utvalg med representanter fra konfliktråd, politi og kommune. Det forekommer at konfliktrådene oppnevner meglere på ny, for å sikre en viss kontinuitet i meglingen. Etter søknad og intervju får kandidatene tilbud om et kurs, bestående av i alt fire kursdager og observasjon av minst to meglinger. Senere følger meglersamlinger og seminarer for å utveksle erfaringer og oppdatere seg faglig. Megler får veiledning av konfliktrådets leder eller en særskilt utpekt rådgiver i den enkelte sak. Et opplegg med to meglere i samme sak for kollegaveiledning er under utarbeidelse. Meglerne som gruppe skal avspeile den voksne befolkningen. Meglere med innvandrerbakgrunn er underrepresentert. I følge landsdekkende evaluering i 1995 var den typiske megler en mannlig lærer på 47 år. I dag består den norske meglergruppen av ca. 50 - 50 % kvinner og menn. Variasjonen i faglig bakgrunn er noe større.

Danmark:

De danske frivillige meglerne skal oppnevnes lokalt, og ikke være tilknyttet kriminalomsorg, politi, påtalemyndighet eller domstoler. Meglernes har stor sett hatt sosial- og helsefaglig bakgrunn, med erfaring fra ungdomsarbeid.

Sverige:

Sverige praktiserer en ordning med både frivillige og profesjonelle meglere, som hovedsaklig er kommunalt ansatte, i sosialetaten. Loven er lite konkret på kravene til megleren, kun at

meglere skal ”*vara en kompetent och rättrådig person*”, og at vedkommende skal opptre upartisk. I kommentarene til loven framheves det at utdanning og kompetanseutvikling for meglere, både frivillige og profesjonelle, bør gis særlig oppmerksomhet. Etter BRÅs mandat ble avsluttet i 2007, har ingen hatt overordnet, nasjonalt ansvar for meglerutdanningen.

Finland:

Finland har en tradisjon med frivillige meglere. I følge loven kan enhver som har fullført grunnopplæringen og har de evnene som kreves for megling, være aktuelle for vervet.

Island:

Island benytter uniformert politi som meglere og er slik sett i en særstilling i Norden. De benytter meglingsmetoden ”conferencing” som innebærer at flere berørte parter involveres i prosessen og at meglere følger en bestemt mal for tilrettelegging og spørsmål som stilles.

Frivillige eller profesjonelle meglere:

Frivillige meglere eller profesjonelle betyr nødvendigvis ikke bedre kvalifikasjoner for den ene eller den andre. Kvalifikasjoner og egnethet vil uansett bero på hvilke personer som rekrutteres, hvilke krav som stilles og hva som gis av opplæring og veiledning. Det er fordeler og utfordringer ved begge varianter. En begrensning ved de frivillige kan ligge i kapasitet og brå saksøknings. De profesjonelle politimeglere på Island står for en effektiv saksbehandling, og har en sikker ressurs i kolleger som kan gi råd og støtte. Frivillige meglere kan være en garanti mot stagnasjon i meglingen som institusjon og en større nærhet til de lokalsamfunn konflikten har sitt utgangspunkt i.

Oppsummering organisering og finansiering

Det er landsdekkende ordninger i Norge, Finland, Sverige og nesten hele Island. I Danmark megles det i to politidistrikt. Meglingstilbudene er gratis for brukerne og finansieres enten av stat eller kommune. Det benyttes hovedsakelig frivillige meglere, med unntak av Island og til dels Sverige.

Statistisk oversikt

Norge⁶:

Sakstallsutviklingen 1994 – 2007 – antall mottatte saker

I kommunal regi til og med 2003

Statlig

overtakelse i 2004

ÅR	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Str.sak	1963	2964	3178	2795	3025	3002	2840	2922	2174	3229	3937	4264	5421	4511
Siv.sak	1309	2537	2748	2925	3374	3641	3706	3212	2980	3436	3646	4085	4117	4607
SUM	3272	5501	5926	5720	6399	6643	6546	6134	5154	6665	7583	8349	8638	9120

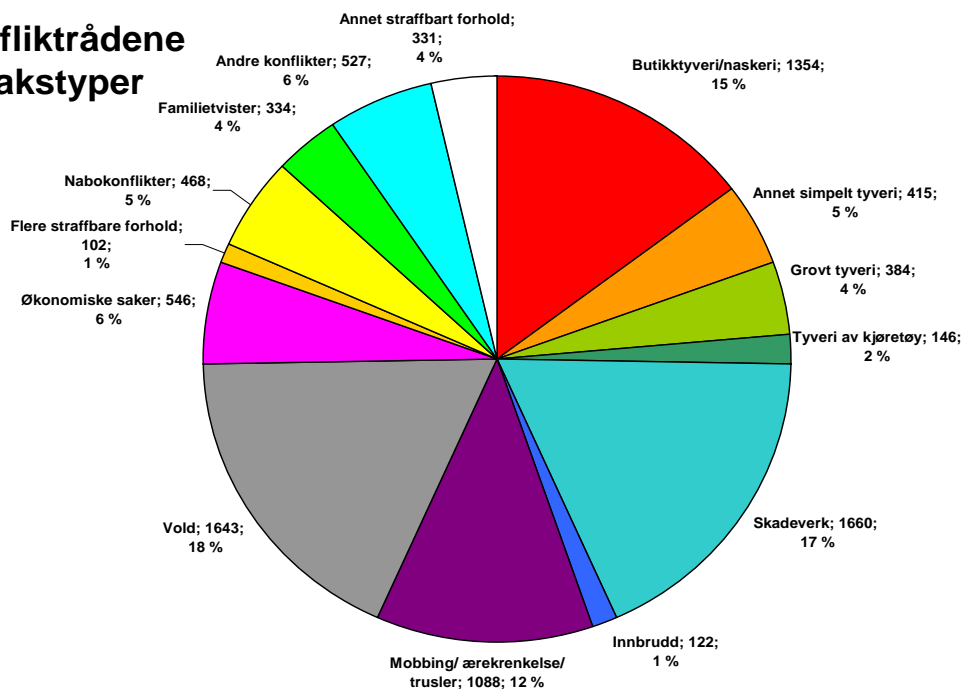
Fra loven om konfliktråd trådte i kraft i 1994, til 2007 er antall saker mer enn doblett.

Fordelingen på sivile saker og straffesaker har vært om lag 50-50%. Mer enn 80 % av sakene henvises fra politi- og påtalemyndigheten. De sivile sakene er henlagte straffesaker; fordi gjerningspersonen var under kriminell lavalder eller fordi intet *straffbart* forhold hadde funnet sted, som for eksempel i nabolagssaker og familietvister. Fra domstolene ble det overført 41 saker med megling som særlig vilkår for betinget dom. I 44 saker var meglingen del av en samfunnsstraff, etter henvisning fra friomsorgen. Av 9120 mottatte saker i 2007 ble det innen utgangen av det året gitt *samtykke* til megling i 6754. Megling ble gjennomført i 6295 saker, hvorav 115 stormøter og 12 nettverksmeglinger. Det ble inngått 6610 avtaler samme år, hvorav 5283 som ble innfridd. Fra saken ble mottatt i konfliktrådet til gjennomført megling gikk det gjennomsnittlig 36,3 dager. I diagrammet under over sakstyper oppgis både % andel og totaltallene for mottatte saker i 2007.

---

⁶ Statistikkopplysninger er fyldestgjort fra Norge, da dette var lettest tilgjengelig for forfatteren.

Konfliktrådene Sakstyper

De største sakskategoriene var vold 18 %, trusler/ærekrenkelse/mobbing 12 %, skadeverk 17 % og butikknaskerier 15 %. Dertil kom nabolagssaker, underslag, grovt tyveri og familietvister. Det har vært en dreining i saksbildet fra tidligere en hovedvekt av naskerier og skadeverk, til flere saker med vold og trusler. Disse endringene er en følge av samarbeidet med politiet og påtalemyndigheten, og deres vurderinger av når megling er mest hensiktsmessig. 72 % av 10 460 påklagede⁷ i 2007 (hvorav 236 utenlandske statsborgere) var gutter/menn fra under 12 år til langt opp i pensjonsalderen. Hovedgruppen var 15-17 år, deretter fulgte aldersgruppene 12-14 år og menn over 35 år. Av 8349 klagere i 2007 var 69,2 % privatpersoner, 16,1 % butikker og 7,5 % var offentlige instanser, ca. 5 % firmaer og ca. 2 % "andre." ⁸ Av de som inngår avtale, møter ca 90 % til megling, 90 % av disse avtalene ansees innfridd.

Finland:

Antall meglinger på landsbasis i 2007 var 9583. Det vil si 1,9 % av alle rapporterte lovbrudd som falt inn under straffeloven. De fleste saker ble henvist fra politiet. Det var stor variasjon i

⁷ Påklaget og klager er de kategorier som de norske konfliktrådene benytter i sin statistikk, som ikke alltid er dekkende for å beskrive partenes status i en sak. Det kan f.eks. være parter i en sivil konflikt uten en tydelig skyldfordeling, parter som er enige om å søke bistand.

⁸ Det kan være flere gjerningspersoner involvert i samme sak, dermed kan man få et høyere antall gjerningspersoner enn antallet saker totalt. Antallet klagere/fornærmede er lavere enn antallet mottatte saker, og dette har jeg ikke et fullgodt svar på.

hvor aktivt megling ble tatt i bruk i ulike distrikter. Megling i saker angående vold i familiesammenheng synes relativt vellykket.

Danmark:

I forsøksperioden fra 1998-2002 ble det anvist 357 saker til megling, fra i alt tre politidistrikt. Kun 150 førte til megling. *Tilbud* om megling ble gitt i 1432 saker samme år, kun i hver tiende sak ga partene samtykke. De fleste gjerningspersoner var ungdom og unge menn i alderen 15-24 år. Ofrene var noe eldre. Kvinneandelen var større enn for gjerningspersonene. I den neste forsøksperioden, 2003-2005, ble det gjennomført 40 meglinger. I 2006 og 2007 var tallene 27 og 26 meglinger.

Sverige:

Antall saker i Sverige pr. oktober/november 2007 lå på 3753 henviste, hvorav avsluttet megling i 1395 saker. Samtlige meglingsvirksomhetene skal føre protokoll for påbegynt megling. 70 % av påbegynte meglinger førte til en avtale. Den største sakskategorien er naskerier på 31 %. Mishandling utgjør 16 %, skadeverk / tagging 16 %, ulike typer tyverier 12 % og trusler 6 %. Øvrige sakstyper som innbrudd, "ofredande", ran og vold ligger på mellom to og tre prosent. Meglingen kan tilrettelegges på et hvilket som helst tidspunkt i straffeforfølgningen, også etter dom. Det vanligste er megling når saken er ferdig etterforsket, men før den skal opp for retten.

Oppsummering

Meglingen i Norden er først og fremst et tilbud til unge lovovertrедere. Det opereres ikke med aldersgrenser i lovtekstene. Påtalemyndigheten prioriterer aldersgruppene 15-17 år, og videre opp til 25 år. Lovbruddene er stort sett mindre alvorlige hendelser. Det er en interessant tendens til at flere voksne parter møter til megling. Finland har lenge benyttet megling i mer alvorlige saker mellom voksne også, som vold i nære relasjoner. Meglingen har hovedsaklig vært et supplement, av hensyn til ofret og ut fra et ønske om rehabilitere yngre lovovertrедere. Påtalemyndighet og domstol *kan* legge vekt på megling som en formildende omstendighet. Antall *saker* har vært relativt lavt. Finland og Norge hadde de høyeste tallene i 2007, med henholdsvis 9583 og 9120 saker. Ved den siste nasjonale målingen i Sverige i oktober/november 2007 ble det registrert 3753 saker. Danmark og Island har hatt betydelig

færre antall saker. Men sett i forhold til antall *personer* som har vært i befatning med meglingsordningene, som parter, støttepersoner og foresatte blir det likevel ett visst omfang, selv om det er mye som gjenstår av muligheter og prøvelser. Riksadvokaten i Norge tok slik sett et nytt grep i 2003, på et seminar for påtalejurister i regi av Justisdepartementet, da han uttalte at megling i konfliktråd *skal* benyttes oftere, i saker som egner seg. Det ga en merkelig uttelling. I institusjoner som politi- og påtalemyndighet er det avgjørende hvordan informasjonen gis, og av hvem. Norske praktikere som har tøyd grensene for hvilke forhold som kan megles, blant annet i drapssaker og gjengoppgjør, har fått "tilgivelse" i ettertid som følge av gode resultater. Islandske myndigheter håper på at politimeglingen vil kunne gi positive resultater for politikulturen. Meglingen i Norge, Finland, og delvis i Danmark og Sverige har hatt en lokalsamfunnsdimensjon også, i fall i ambisjonen. Meglingsordningene har imidlertid vært initiert ovenfra i samtlige nordiske land, bortsett fra Finland. Grønland er muligens best stillet med hensyn til å engasjere lokalsamfunnet i meglingen. Men med drømmen om å revitalisere gamle konflikthåndteringsstradisjoner kan det være på sin plass å minne om disse tradisjonene ikke var så fredfylte og inkluderende i ett og alt. Mannsdominans og kvinneundertrykkelse er sider ved slike tradisjoner som vi ikke ønsker å få "med på kjøpet." De nye meglingsprosjektene i Albania, som kombinerer det beste ved de gamle meglingsstradisjonen med vår tids demokratiske idealer, vil kunne gi verdifulle erfaringer på sikt. Å bygge på lokale tradisjoner kan være et viktig bidrag til styrking av det sivile samfunn.

Potensial og spørsmål

Alternativ eller supplement

Hvilken betydning har det at meglingen i Norden har vært et supplement til straffeforfølgningen? Så lenge meglingen er et supplement er det lett å underbudsjettere slike ordninger. Ønsket om å redusere køen av tyveri- og skadeverktaltale og omsorg for ofrets traume, for eksempel som følge av vold og drap, er to forskjellige utfordringer. Er det mulig å møte dem begge, i en og samme meglingsinstans? Er det realistisk å tro at megling, som *alternativ* reaksjon vil kunne føre til lavere fangetall? Er det kun som forebyggende tiltak at meglingen vil kunne bidra til lavere fangetall? Vil "den gjengse rettoppfattelse" godta at alvorlige lovbrudd ikke medfører fengselsstraff? Jf. Flemming Balvigs undersøkelse om *Danskenes syn på straff* (2006), virker det sannsynlig at folk vil godta dette. Når publikum i undersøkelsen ble forelagt konkrete sakseksempler og alternativer, var det en rekke av

alternativene de fant viktigere for kriminalitetsforebyggelse enn bruk av tradisjonell straff. Viktigst var ønsket om at det ble gjort noe med uakseptable handlinger. Nytt fra Norge er forslaget om et restorative justice tiltak som reelt alternativ til fengselsstraff i alvorligere kriminalitet for ungdom under 18 år. Målet er å unngå all bruk av fengsel for unge lovbrøyttere under 18 år. Temaet belyses bredt i NOU 2008:15, *Barn og straff*, med lovforslag om bruk av såkalt ”ungdomsstormøte og ungdomsplan” tilrettelagt av konfliktrådene.

God megling

Finnes det relevante kriterier for vellykket megling, og i så fall hvilke?

Kan vi vite noe om resultatene av meglingen uten å se til omfattende forskning? Hva er en god dag som megler, og hva er en god megler? Europarådets anbefalinger fra 1999 understreker at megling er et frivillig anliggende. Partene skal ikke utsettes for press. Meglingsinstansen skal være uavhengig, men innfris det? Hva sier de etiske retningslinjer til medarbeidere og meglere i konfliktrådet? Partene bør kunne løse sine konflikter selv, eller i alle fall være en del av prosessen, komme hverandre i møte og oppnå et mer nyansert bilde av hverandre. Meglingen vil kunne bidra til at følelsemessige belastninger som følge av et lovbrudd blir lindret, og særlig for offerets vedkommende.

Frivillig megling

Noen konfliktråd bruker to meglere, andre råd vurderer behovet fra sak til sak, i forhold til sakens alvor og antall involverte. I konflikter hvor mann står mot kvinne har norske meglerteam forsøkt seg med en mann og en kvinne som meglere. Meglere som partene kan kjenne seg igjen, ut fra blant annet alder, kjønn og sosial bakgrunn, er en god rettesnor.

Skolering

Det tilbys stadig kurs og utdanning innen konflikthåndtering, samtidig som det søkes etter personer som er personlig egnet. Hva er viktigst; menneskelige egenskaper eller teori? I saker der partene står hverandre nær kan det være svært vanskelig for utenforstående å tolke interne maktforhold, nyanser i språket og ikke-verbal kommunikasjonen. Da trenger man til andres erfaringer, ved kursing eller på andre måter.

Likevekt

Parter kan være svært ulike i verbale ferdigheter, samfunnsmessig status, alder og kjønn. Spørsmålet om likevekt er en utfordring. Kan det egentlig være likevektig når det er snakk om relasjoner mellom forskjellige parter? Hvor går grensen for hvor store maktforskjeller

meglingen kan forholde seg til? Megler bør balansere. Hvordan kan en megler gjøre det; i sitt forarbeide, under meglingen og etter meglingsmøtet? Formøter for å forberede partene til meglingen er ett grep, økt bruk av støttepersoner er et annet. Selv om forskjellene ikke lar seg viske ut, og det ville være naivt å tro noe annet, kan det være mulig å få til en dialog som gir mening utover å bli ferdig med saken. Begrepet meging kan provosere og villed i alvorligere saker, for eksempel når prosessen er mer som sorgarbeid enn ”megling” å regne. Konfliktbegrepet er også diskutert. Er ”konflikt” en relevant betegnelse for de forholdene det megles om. ”Dialog” og ” tilrettelagte møter” brukes som alternativer for eksempel i alvorligere voldssaker.

Megling i lokalsamfunnet

Bør meglingen stille spørsmål ved vedtatte, offentlige sannheter også, og være et forum for en videre drøftelse av hva et konfliktforhold handler om? I Cecilie Høigårds bok Gategallerier (2007) omtaler graffitimalere meging i konfliktråd som et sted der de ikke kunne være ærlige i sitt syn på graffiti, som de opplever er vakker kunst. Hvordan kunne meglingsmøter i saker som dette tilrettelegges slik at alle parter opplever sitt syn hørt? Hva om konfliktrådene tok initiativ til folkemøter og offentlig debatt om konfliktfylte temaer i lokalsamfunnet, for å bidra til gjensidige forståelse og større nærhet? Gatemeglingsprosjektet i Oslo er et eksempel på en pro - aktiv meglings strategi. Men den slags meging på lokalt og folkelig nivå er det nok fortsatt heller lite av i Norden, og desto mer av en utfordring i årene som kommer, det være seg for gjerningsperson, offer, pårørende, megler eller lokalsamfunn. Økt bruk av stormøter framover kan være et steg på veien til å inkludere og mobilisere lokalsamfunnet til å bidra til gode varige løsninger på konflikter og hendelser som har berørt dem. En slik utvikling vil også på sikt bidra til økt grad av åpenhet om, og innsikt i hva meging faktisk er.

Referanser – litteraturliste

Alexandersen G., *Evalueringen av konfliktrådsordningen*. Agenda utredning og Utvikling AS, Sandvika, 1996.

Balvig, Flemming, *Danskenes syn på straff*. Advokatsamfundet, 2006.

Brås rapport om meging ved lovbrudd 2007 – sammenfatning av Brås femårige oppdrag

Christie, Nils, "Conflict as Property", *British Journal of Criminology*, Vol.17, No.1, 1977

Christie, Nils, Manus 15.08.05 Nuuk, Greenland.

Cohen, S., *Visions of Social Control. Crime, Punishment and Classification*. Polity Press, Cambridge, 1985.

Dullum J. and Christie N., *Konfliktrådene*, Institutt for kriminologi, Universitetet i Oslo, 1996.

Evaluering af konfliktråd, februar 2003, Claus Syberg Henriksen, CASA (Center for alternativ Samfundsanalyse)

Evaluering av organiseringen af konfliktråd i Danmark, Mars 2006. Det Kriminalpræventive Råd, Rambøll Managements.

Høigård, Cecilie, *Gategallerier*, Pax Forlag, Oslo, 2007.

Nergård, T. B. and Halvorsen, S., *Slik har det gått med konfliktrådene. En evaluering av forsøket med konfliktråd i norske kommuner*. Forskningsrapport 31, Diakonhjemmets høgskolesenter, 1990.

Megling som supplement til straff. Rapport fra arbeidsgruppe oppnevnt av Justisdepartementets Sivilavdeling, 1999.

Konfliktrådets årlige statistikk, 2007

Forskrift til Lov om megling, ved kongelig resolusjon av 13. august, 1992.

Lov om megling i konfliktråd 15. mars, nr. 3, 1991.

Riksadvokatens rundskriv – del 2, nr. 2/1993, R.2581/93.

Mapping Restorative Justice – Developments in European countries. Edited by David Miers and Jolien Willemsens for the European Forum for victim-offender mediation and Restorative Justice. (Belgium, 2004)

NOU 2008:15 *Barn og straff – utviklingsstøtte og kontroll.*

“Restorative Justice Theory and Finnish Mediation Practices”, by Henrik Elonheimo, Faculty of Law, University of Turku, Finland. A Paper presented at the Third Annual Conference of The European Society of Criminology, Helsinki 27-30.08.03,

Report by Henrik Elonheimo, Finland from “Nordic Seminar on Restorative Justice and Victim-Offender Mediation”, 29.-30.11.07, Helsinki, Finland. Speeches in this report by:

- Ms. *Dis Sigurdsdottir*, legal expert, Ministry of Justice – speech
- Mr. *Hafsteinn Gunnar Hafsteinsson*, Project Manager, Reykjavik Metropolitan Police,

Zehr, Howard, *The Little Book of Restorative Justice*. Good Books, 2002.

Andre kilder

Kolbrún Benediktsdóttir, presentasjoner på NSFK seminar, København 06.12.08.

Kommentarer og rettelser fra deltakere på NSFKs seminar på Island 31.10-02.11.08: Pia Bystrøm, Maritha Jacobsson, Lottie Wahlin, Annicka Snare, Karin Steen Madsen m.fl. Takk!

Websider

www.konfliktraadet.no

www.euforumrj.org

<http://info.stakes.fi/sovittelu/SV/index.htm>

<http://eng.domsmalaraduneyti.is/laws-and-regulations/nr/1339>

<http://eng.domsmalaraduneyti.is/laws-and-regulations/nr/1145>

http://www.domsmalaraduneyti.is/media/Skyrslur/Stoduskysla_sattamidlun.pdf

Hafsteinn Gunnar Hafsteinnsson - The implementation process of restorative justice and conferencing in Iceland.

(Per Ole Johansen, referent.)

Hafsteinn G. Hafsteinnsson tok utgangspunkt i sitt prosjekt for politimyndighetene på Island, da han presenterte den islandske modellen.

Bruk av frivillige meglere i andre nordiske land har vist seg å ha noen begrensninger, mener Hafsteinnsson. Frivillige kan gå lei og risikerer å bli isolert fra rettsvesenet. Det er derfor en utfordring å sikre kontinuiteten i den frivillige meglingen.

I Island er det politifolk som står for meglingen. Politiets status er allerede i utgangspunktet en ressurs. Politiet har relevant trening i å arbeide med både overtreidere og ofre. Partene vet hvem de forholder seg til, og føler trygghet av den grunn. Islandske erfaringer tyder på at politimeglere har en større evne til å forholde seg nøytrale i meglingen, i motsetning til frivillige meglere som kan være tilbøyelige til å føle mer med ofret. Dertil kommer de myke effektene for politiet og for forholdet mellom partene i meglingen.

Politiet lærer seg å møte publikum på flere måter, samtidig som folks tillit til politiet vil kunne øke på sikt fordi man opplever politiet i flere sammenhenger. En investering til gjensidig avkastning, kan man si.

Men en betingelse må uansett være tilstede; praktisk og faglig støtte fra de overordnede i politiet. Interessen og forståelsen for konfliktrådsmegling vil sikkert kunne være forskjellig blant politiledere, som blant politifolk for øvrig.

Island er ikke alene om å benytte profesjonelle meglere, men opplegget er særegent i Norden i og med at det kun er politiet som står for meglingen. Hafsteinnssons presentasjon av den islandske modellen førte til en interessant og engasjert debatt.

Kolbrún Benediktsdóttir - Mediation in cases concerning offences against police officers

Introduction

Mediation in criminal cases is a new resource in Iceland. Therefore some introduction on the resource is necessary before discussion the main topic which is mediation in cases concerning offences against police officers.

On the 1st of October 2006 the justice department in Iceland launched a two years pilot project on mediation in criminal cases. The Director of Public Prosecutions issued general instructions that stated which offences could be subjected to mediation, the conditions for mediation and the process of cases that have been referred to mediation.

The offences that can be subjected to mediation are the following: Theft (art.244) pilferage (art. 245) forceful entry (art. 231) threats (art. 233) property damaging (art. 257), minor assault (art. 217), unauthorized use of vehicle (art. 259) and minor offences against the authorities (art. 106). In reality the Public Prosecutor has been open minded about mediation other offences but it is important for conformity that all request concerning this issue be sent to the office of the Public Prosecutor.

The conditions are (a) that special preventive effect recommend mediation and general preventive effect doesn't oppose it, (b) the case would otherwise be closed with the use of conditional suspend of indictment or probable penalty doesn't exceed fines or suspended sentence, (c) the offender has admitted to his offence and the case is sufficiently investigated, (d) and the offender and victim agree to go to mediation. There are no upper age limitations but mediation is especially for young offenders 15-21 years old.

It is the prosecutor that evaluates if all the conditions are met so that a case can be sent to mediation. The investigator then seeks the approval of the offender and victim. If the approval is gained the case is assigned to a mediator and the actual mediation takes place. If the mediation leads to a contract that is fulfilled the prosecutor then canceled prosecution and the offences does not go on the offender's criminal record.

Offences against police officers

Offences against the authorities are criminalized in art. 106 of the Icelandic Penal Code no 19 of 1940. The article reads as follow: *Anyone who by means of violence or threats of violence*

assaults a civil servant who is engaged in discharging his/her duty or acting on account thereof and anyone likewise endeavouring to obstruct the performance of such work or to compel the employee to undertake some act in his/her official capacity or function shall be subject to ? 1) imprisonment for up to 6 years. [Fines may be applied in case of a minor offence.] 2)

In case a person does in another manner obstruct a civil servant in the discharging of his/her duty this will be subject to fines ?1) or imprisonment for up to 2 years.

Those whom a Judge or an authority calls upon for assistance in the discharging of an official duty shall be on equal footing with the aforementioned employees.

This is the official English translation but it is not up to date. In 2006 there were made some amendments to the article. It now says in paragraph 1 of the article that if the offence is directed at a civil servant which has the authority to use physical force, which is mainly police officers, the sentences is raised to a maximum of 8 years imprisonment. The main argument for this amendment was to increase the laws protection of police officers.

Cases concerning offences against article 106 have been increasing in the last couple of years as these number shows:

2004: 35 cases – 18 indictments

2005: 29 cases – 21 indictments

2006: 44 cases – 37 indictments

2007: 87 cases – 61 indictments

2008 (Jan – Oct): 109 cases⁹

The average penalty for these offences before the amendment to the article in 2006 was 30 days imprisonment suspended conditionally for 2-3 years. After the amendment it is 60 days imprisonment suspended conditionally for 2-3 years. This is the average penalty where the offence does not exceed art 106, that is there are no broken bones etc., and no or a very short criminal record.

Offences that are considered minor offences against art. 106 can be subjected to mediation. There is not a clear distinction between major and minor offences against art. 106 but minor

---

⁹ Among the cases in 2008, one offender is connected to 22 cases. He is a prisoner and most of his offences were directed at prison guards.

threats and minor use of physical force (pushing, slapping) could be considered minor offences. During the two years trial period 9 cases concerning offences against police officers were referred to mediation and a contract was reached in all cases. After the formal trial period was over two more such cases have gone to mediation. According to information from the mediator in all these cases the great number of parties was satisfied with the mediation and the result. Only one or two police officers said that they would not do it again.

Here are two examples of cases concerning offences against police officers that have gone to mediation.

Case A

15 year old girl is to be admitted to a rehabilitation center at her parents wish. The girl is not responsive and the police are called in to escort her to the center. The girl bites a police woman in the back of the hand – the police woman is wearing gloves but gets a small bruise. The case goes to mediation and the girl apologizes for her behavior and promises to treat the police with more respect in the future. She also agrees to meet a named police officer at a certain day for an introduction of the police and their work.

Case B

A 33 year old man is very drunk at a gas station and can't pay for his taxi so the police is called. The man is very upset and pushes on police officer and hits the other one in the side of his face. The police officer described the blow as very loose. The case goes to mediation. The three parties agree to close the case after the offender has apologized for his behavior and takes responsibility for his actions. The two police officer state that in their view mediation is very positive and that for them it is important to hear that the offender is going to do his best to make an amend. They also comment on how positive it is how honest the offender is and that he is trying to work on his problems.

As mentioned before there were 9 cases concerning offences against police officers referred to mediation during the two years trial period. On the other hand in at least 18 cases¹⁰ the parties involved refused to try mediation. In all these cases it were the police officers involved that refused.

---

¹⁰ Due to problems in registration of information this number could be higher.

Following are two examples of cases where mediation was rejected.

Case C

A 17 year old boy is stopped by the police for driving under the influence. On the way to the police station he shouts threats to the police officers saying that he is going to beat them and stab them with a knife. The boy had no prior record; he admitted his offence and said that he was not going to follow up on his threats. The police officers rejected mediation and the boy was indicted. He was sentenced to a fine of 70.000 ISK.

Case D

The police are called to a night club because of a fight. When a police officer is talking to one of the men who were fighting, his friend comes along and pulls the police officer's jacket and asks him to leave his friend alone. The offender has one speeding ticket on his record.

Before the trial project started there were no formal negotiations with the police officers union but informal checking and talking with policemen and women revealed no special objections. The project went well in the beginning and there were not a lot of cases where police officers refused to go to mediation. But the police officers union strongly opposes the idea and in the last year or so we are getting more and more rejections.

Those who oppose these cases being referred to mediation have pointed out two main arguments, firstly the protective interests and secondly the severity of the offences. When it comes to protective interests they have stated that the interests that art. 106 is to protect is the authorities (offentlige myndighed) – the police men involved are therefore not actual victims, the offences are not directed at them personally but at the authorities. Therefore the police officers should not be made parties to these cases personally. And concerning the severity of the offences they state that by referring these cases to mediation they are being belittled and that it goes against the main goal of the 2006 amendment which main reason was to increase police officers protection.

Concerning the argument that police officers should not be made parties to the case personally it has been asked in return if the police officers think that a solution to this problem could be to send some other police officer to the meeting as a representative of the “authorities”. That could be an officer from the preventive measures unit. Then of course the problem would be

that the mediation would not be as effective as if the actual victim would attend. The police officers union has not responded to this suggestion

Concerning the argument of the severity of the offences, I think this is based on a misunderstanding of the concept of mediations. If you believe that by sending a case to mediation it means that you don't take the offences seriously you don't know the idée of mediation. It is of course important to stress that it is only cases concerning minor offences against police officers that can be referred to mediation and it is very important to choose these cases well. It is especially useful in cases where there is a change that the offender will learn to respect the police more after the mediation.

This is an ongoing problem and in my view the opposition for PO is getting stronger if anything. It is important that all parties sit down and discuss this matter because if this opposition doesn't change maybe the instructions of the public prosecutor will have to be changed. That is if the PO are going to automatically turn down mediation on every case there is no use in keeping this offence in.

Karin Sten Madsen – Et situationsbillede fra en mægling – og en mægler der blev en erfaring rigere.

Denmark

In 2007 a commission under the Ministry of Justice was appointed to prepare a report on the future organization and legislation of victim-offender mediation in Denmark. As boardmember of Foreningen for Mediation/Konfliktmægling I was appointed to the commission.

One of the discussions in the commission was on whether mediation should be a supplement or an alternative to court procedures. The Danish Crime Prevention Council in charge of the small scale Victim Offender Mediation Service that has been running in Denmark for over 10 years, had some years ago proposed a pilotscheme trying out Victim Offender Mediation as an alternative to first time offenders aged 15. This suggestion was supported by a minority in the commission whereas the majority wanted to keep mediation as a supplement. One reason for wanting this was to prevent offenders from choosing mediation as the easy way out, pretending but not really feeling genuine remorse or compassion for the victim.

I belonged to the minority. As a mediator of many years I had never been in doubt as to the sincerity of offenders who chose to participate in mediation. Right until a few days after a heated debate in the commission where a case landed on my table that came to challenge my beliefs.

The story goes like this: The young student had a telemarketing job working evenings. He was calling up people offering a subscription for a magazine. The phone numbers appeared on a screen in front of him and one night he was calling the number of a cell phone belonging to a 10 year old girl. She had her voicemail on and the young man – instead of hanging up began calling her names and talked at length about all the sexual, perverted things he could imagine doing to her as the young girl she was.

When listening to her voicemail the girl became very upset and frightened and called her mother. The mother called the father and they decided to report the incident to the police. Several months passed however before the young man was apprehended. He admitted his guilt immediately and mediation was offered – as a supplement to the sentence he would receive.

The parents decided that the girl was by now doing so well that they did not want to bring her to the mediation. They were not afraid that the girl would be retraumatized but didn't think it would do her any good to meet the young man. They on the other hand had questions to ask and they certainly had things to say.

As the mediator I urged the young man to bring someone with him to the mediation, but he declined. He wanted the parents to know that he came to the mediation of his own free will, no one – not a parent or teacher had coerced him to take part. At the meeting he told the parents, that he had no idea why he had acted the way he had. He took responsibility for his actions, said that he was terribly sorry and that he felt ashamed and remorseful for having frightened the girl. He would do anything to make her know that she need not fear that he would ever approach her again. What had happened was something that would never happen again, he said. He could not explain why it had happened – the only explanation he could imagine was that he was overworked and stressed. That was why he had taken the consequence and dropped out of playing basketball four times a week as he had been doing for years. He also told the parents that his mother had wanted to attend the mediation but that he for reasons already mentioned had her waiting for him outside.

The parents of the girl were not impressed by what they heard. They had hoped that the young man would have more insight into why he had acted the way he had, or at least have a wish to gain more insight, so that he could prevent a similar or maybe even worse act in the future. Seeking professional help or counselling had not crossed the young man's mind, neither had it been talked about as a possibility in his family following his arrest. When the idea was brought up during the mediation however the young man did not reject it. He was willing to try it out but didn't know where to go. Could he just google a counsellor on the net? Knowing something about where to go in I offered the young man to talk about possibilities for counselling the next day on the phone and the offer was taken. The parents seemed content with this outcome and turned down a suggestion from the young man that he write a letter of apology to the girl.

When I was closing the meeting the young man suddenly interrupted me and said that he had something to say. He looked at the parents and then asked them if they would be willing to withdraw the charge. It would have serious consequences for him, he said, if he had a criminal record and he knew of another case where the charges had been withdrawn. As this was

something that would never ever happen again would the parents please consider withdrawing the charge?

The parents were stunned. They looked as if they didn't believe their own ears and as if they asked themselves: Was this was the young man had been aiming at all through the mediation, and was all of what had been going on just pretence? Or maybe I was just projecting my own questions on to the parents, because I certainly was taken back by the request of the young man.

The father settled the question by saying that in his opinion the best thing that could happen to the young man was, that he was punished for what he had done. He was probably only going to be fined, but he hoped that would leave a lasting impression on him. The father then said that he didn't want the court notified that the mediation meeting had taken place (which can influence the sentencing).

When everyone had left the room I asked myself: Was this an example of what the majority of the commission feared would happen if mediation was introduced as an alternative to punishment? That an offender showed up making a pretence of remorse to avoid being punished? Or was this simply a young man who was feeling sorry for what he had done AND was trying to save his neck? I don't know and I never will. What I do know is that when I called the young man the next day to give him a telephone number and a name to call he didn't want it. He wasn't interested in any kind of counselling, there was no need for it. He didn't want to talk anymore, he was doing just fine.

Well, I wasn't. I felt uncomfortable about what had happened, still do, which is why I brought this case forward to discuss with you. Before I open up for discussion I will however tell you, that in this particular case I'd skipped the preparatory sessions I usually have with each part before the actual mediation takes place. To tell the truth, I thought this was an easy, straightforward case that didn't need more than a couple of telephone calls to prepare. I should have known better and learned my lesson. With preparation this case might have had a different outcome. Or the mediation might not have been taking place at all, had the young man known that a charge can not be withdrawn. Which leads me to my question to you: Was the young man pretending and if so, what implication does that have for introducing mediation as an alternative to punishment?

Nina Raaschou - Brug af netværk i mæglingen

Nina Raaschou er mægler i straffesager i det danske forsøg med konfliktråd, udviklingskonsulent i Børne-og Ungdomsforvaltningen i Københavns Kommune og som sådan blandt meget andet udvikler og leder af skolemæglingen på 32 københavnske folkeskoler.

Jeg er mægler i straffesager, og det har jeg været i ti år. I praksis betyder det, at jeg er procesleder når et offer og en gerningsperson vælger at møde hinanden for at tale om det, der er sket. I Danmark har der nu i 10 år kørt en forsøgsordning med dette under overskriften konfliktråd, og det er i Danmark sådan, at konfliktråd er supplement til retssagen, ikke alternativ.

Ordningen i Danmark er skabt med udgangspunkt i offerets behov og interesser. Politisk blev forsøget vedtaget som led i den såkaldte Voldspakke, dvs. en ordning, der søger at styrke ofres retsstilling.

Langt de fleste af sagerne er voldssager. Netop fordi konfliktråd er supplement, har der været sager i konfliktråd, hvor gerningspersonen er blevet dømt flere års fængsel, sager om væbnet røveri, grov vold, sågar uagtsomt manddrab. Retssagen tager sig af skyldsspørgsmålet og strafudmålingen, og konfliktrådet, (betegnelsen ”konfliktråd” er egentlig misvisende, det er ikke et ”råd”, og betegnelsen konflikt kan også være tvivlsom i disse sager) har således udelukkende fokus på dels afklaring af de spørgsmål, parterne har indbyrdes, deres respektive følelser, fortællinger til hinanden om hvordan hændelsen har påvirket dem, om deres fremtidige relation, og lignende.

Vi er i alt 7 mæglere i forsøget, som geografisk dækker det halve af Sjælland. I de 10 år, vi i vores fritid har varetaget funktionen, har vi på flere områder udviklet vores metoder. Man kan sige, at ændringen/udviklingen er foregået på den måde, at vi har foretaget konkrete vurderinger i konkrete sager, og til sidst kom det så til at ligne et mønster.

Et af de områder, vi har udviklet os på, er i spørgsmålet om brug af **skriftlige aftaler** ved slutningen af mæglingen. Det lå ligesom i konceptet fra starten, at der ved slutningen af mødet blev indgået en aftale. Så meget, at det på det tilbagemeldingsskema, vi sender til politiet, lige

efter spørgsmålet: ”er der afholdt konfliktråd?” Opstilles spørgsmålet: ”Har parterne indgået en aftale?”

I starten indgik der skriftlige aftaler i stort set alle de mæglinger, vi gennemførte. I langt de fleste tilfælde valgte parterne, at aftalen skulle indgå i sagen. Så sendte vi den retur til politiet, og dermed fik aftalen også en utilsigtet virkning: I vores ordning i Danmark er det politiets sagsbehandler, der i første omgang gør gerningspersonen opmærksom på muligheden for at kunne tale med/mødes med ”sit” offer. Uanset, at konfliktråd var noget politimedarbejderen havde pligt til at spørge gerningspersonen om, kunne det ny og anderledes spørgsmål meget nemt drukne og glemmes i de mange andre forskellige pligter, politiets medarbejdere havde i forbindelse med en sag. Det betød, at motivationen hos den enkelte medarbejder hos politiet havde betydning for, hvor mange der fik tilbuddet om at mødes. Men det, at se aftalen, gav den enkelte politimedarbejder et indblik i hvad der var foregået i mæglingsrummet, en mulighed, politiet jo ikke ellers havde, fordi det er fortroligt, hvad der foregår i mæglingslokalet. Vi ved, at det havde betydning for den enkelte politimedarbejder at kunne se aftalen, som blev et synligt udtryk for at hans arbejde med at bruge tid på at spørge parterne, om de ville kontaktes af en mægler, havde båret frugt. Denne viden hos os slog så tilbage på vores praksis på den måde, at vi i starten måske var lidt mere tilbøjelige til at sørge for at parterne indgik en aftale, end vi ellers ville være.

Efterhånden fik vi dog en del sager, hvor det ikke forekom meningsfuldt at indgå en aftale. Det kan fx være tilfældet, når det handler om væbnet røveri. I mange sager med grov vold oplevede vi at det vigtigste for parterne var selve processen, altså overhovedet at have mødtes med hinanden ansigt til ansigt og have talt sammen, og at de så noget forvirrede ud i hovederne, når vi spurgte dem, om de ville indgå en aftale. Adspurgte, hvad de dog skulle kunne aftale, kunne vi hjælpe dem lidt på gлед ved at foreslå dem at de fx skrev ned hvad de allerede havde udvekslet af eventuelle undskyldninger, eller hvad de måtte aftale om hvordan de skulle forholde sig til hinanden i fremtiden, når de mødte hinanden. Hvad enten det nu var vores ubevidste styring af processen eller hvad, kom der under alle omstændigheder efterhånden færre aftaler.

Et andet af de områder, hvor vi har udviklet metoderne i mæglingen, er på spørgsmålet om **inddragelse af parternes netværk** i mæglingsprocessen. Det har hele tiden været muligt for begge parter at medtage bisidder til mæglingsmødet. I starten og i konceptet var det sådan, at

bisidderne nærmest fik taleforbud eller fik kraftigt signaleret, at de ikke skulle ytre sig under mødet. Eventuelt fik de ved slutningen af mødet lov til at sige, hvordan det var for dem at være med til mødet. Bisiddernes udtalelser her handlede så ofte om, hvordan selve den krænkende handling havde påvirket dem, og en anerkendelse af den indsats, de primære parter havde lagt for dagen i problemløsningen og dialogen på mødet. Når det var så vigtigt for os at signalere til bisidderne, at de ikke måtte blande sig, var det naturligvis, fordi det var vigtigt for os at opretholde mæglingens værdigrundlag, og ejerskabet til konflikten, sådan som vi havde lært det af stormester Christie. Indimellem anbefalede vi parterne at tage bisiddere med. Selv anbefalede jeg altid mennesker, der havde været ofre for grove forbrydelser som feks væbnet røveri, at de tog en bisidder med til mødet. Det kunne være godt at have en at holde i hånden under mødet og en at bearbejde oplevelsen med efterfølgende.

Forældre gjorde også i mange tilfælde brug af deres ret til at deltage, når en af de unge parter var under 18 år. Det virkede helt logisk, at de unges forældre var tilstede på mødet. Dels havde de naturligt været meget påvirket af det, der var sket, hvad enten de var forældre til ofre eller gerningsmand. Dels kunne det have en fremtidig positiv virkning. Men forældrenes følelsesmæssige engagement i konflikten kunne indimellem gøre det vanskeligt for de unge parter at beholde ejerskabet, hvad nedenstående eksempel viser. Det var en mægling, jeg har haft og hvor jeg klukleende nedskrev lidt noter for mig selv da jeg kom hjem fra mæglingen. Her er noterne:

(En voldssag) De to mødre spiller en central rolle. De er meget vrede på den anden unge og familie og har mange følelser involvere . Den ene mor er på nippet til at aflyse, men jeg får hende overtalt til at fastholde aftalen.

Jeg vil lade mødrene få ordet også, der er ingen vej udenom, men først efter de unge har fortalt. Vi er dog ikke nået langt ind i mødet, før først den ene, så den anden mor under redegørelsen sidder med anklagende miner og fingrene i vejret for at få ordet. Den ene siger, at hvis bare den anden kunne lade være med at sende onde øjne, så... Den ene unge udbryder spontant: ” årh, hvis bare I ikke var her, så var det hele meget nemmere ”. Den anden unge nikker, og alle bliver enige om, at mødrene kan vente ude på gangen. Mødrene fortrækker, dog først efter at have instrueret hver sin søn i, at han skal huske at sige dette og hint. Udenfor sidder mødrene så tavse som graven, mens de unge indenfor tydeligvist ånder lettet op og straks kommer i dialog. Først bekræfter de hinanden i, hvor godt det er at mødrene er gået, derefter har de en masse spørgsmål, og rygter på rygter på rygter optrevles og demonteres.

Endnu engang oplever jeg de unges netværk som sande sladderbuler. Sådan går halvanden time og de unge får lavet og underskrevet en aftale. De unge mænd er tydeligt bekymrede over, hvad mødrene vil sige og siger hver især, at de har tænkt sig at holde fast i aftalen, hvis deres mor vil have noget ændret. Også jeg er en smule nervøs. Jeg åbner døren og inviterer mødrene indenfor: Jeg læser aftalen højt for mødrene, og giver dem ordet. Nu er det deres tur til at gå i dialog, mens de unge ser overbærende på dem over alle de spørgsmål og rygter, de nu skal have afmonteret. Til sidst taler alle på kryds og på tværs, der er masser af historier der skal afkræftes, og nye fælles fjender udnævnes. Alle er glade for mødet, den ene unge siger: "det var en forløsning..." , og lillebror på 11 som har været tavs, siger adspurg: "det var sjovt at være her". Jeg takker alle; de unge for deres konstruktivitet, og mødrene for at de fortrak, da de fandt ud af, at deres følelser ville forkludre det hele.

Det er enkelt at forstå, hvordan offerets netværk kan være en støtte for offeret i mæglingen. Familien til den kvinde, der sad ved kassen ved det væbnede røveri, er ikke kun støttepersoner til kvinden, men røveriet påvirker også deres liv negativt. Når vi har familiemedlemmer med til mæglingsmødet, er de ikke kun vidner og støttepersoner. Mødet kan også have en positiv funktion i familiemedlemmerne egen personlige udvikling. Ægtemanden, der får lov at sige de unge røvere et par borgerlige ord, sønnen, der får lov at se og tale til ham, der gjorde mor så bange.

Det er straks mere indviklet, hvordan netværket mest hensigtsmæssigt kan inddrages til støtte for den unge gerningsperson. Når et ungt menneske begår noget kriminelt, befinder dette unge menneske sig i en sårbar position. Man kan også antage, at det at begå noget kriminelt kan være et symptom på, at der er en eller anden dysfunktion i den unges liv. Måske kan den dysfunktion befinde sig i den unges netværk, i familien eller i den unges samspil med familien. Det kan være svært eller næsten umuligt for en ung i en sårbar position helt på egen hånd uden støtte at arbejde sig ud af kriminalitet. Kan netværket udgøre en sådan støtte, og kan mæglingen bruges til at mobilisere en sådan støtte?....Selvom det måske er dynamikken i netværket, der udgør en del af baggrunden for den unges måde at reagere på, kan det måske alligevel blive ressourcerne i selvsamme netværk, der kan støtte op om den unges bestræbelser på at slå ind på en bedre vej? Således, at de, der var en del af problemet, bliver en del af løsningen, og dermed måske forebygger fremtidige problemer.

Parternes ejerskab til konfliktens løsning er et fornemt adelsmærke i mæglingstraditionen.. Mange gange har jeg set unge mennesker rette ryggen i stolthed, når det er lykkedes dem med

mæglerens hjælp at tale det svære igennem, og forhandle sig frem til en fremadrettet løsning. Og mange gange har jeg set de unges forældres øjne lyse af anerkendelse og lettelse over at de unge som først havde givet anledning til og skabt så meget ballade, var i stand til både at feje op efter sig og selv producere en løsning.. Men kan dette ejerskab til problemet og dets løsning kombineres med en udnyttelse af netværkets støttende ressourcer? Kan vi på en og samme tid bevare mæglingens værdigrundlag, parternes ejerskab til både problem og løsning og aktivere de hidtil skjulte ressourcer i parternes netværk?

Når en ung i New Zealand begår kriminalitet, bliver han en del af en cirkelproces, en slags mægling, hvor hans familie involveres. Familien og den unge skal så, efter at have talt med ofret, udarbejde en plan for, hvordan den unge kan udbedre skaden. Hvis politiet kan acceptere planen, og planen føres ud i livet, går sagen ikke til det traditionelle retsvæsen. Her har man altså aktivt involveret den unges netværk. Det kunne være interessant at undersøge, i hvor høj grad en sådan proces kan overføres til en vestlig, mere individualistisk kultur. En ting er sikkert: uanset hvor meget opposition en given ung er i i forhold til sin familie og til retsvæsenet, så er familien den konkrete familie, et vilkår man ikke kan se bort fra. Den unge kan i hvert fald ikke overleve ved at se bort fra det. Det blev vi mindet om, da vi hørte om de gode resultater med mæglings i etniske minoritetsfamilier i sager om tvangsægteskab.

Man kan vel godt sige, at der generelt er sket en udvikling i synet på nytten af at inddrage folks netværk i problemløsningen i mange forskellige af samfundets arenaer. Måske kan man tale om at der på flere områder i samfundet er sket en udvikling, et paradigmeskift, fra et individperspektiv overimod et relationsperspektiv. På almenområder taler alle om at lave grupper, f.eks på Facebook om forskellige temaer, som brugerne kan være optaget af. Systemisk tænkning på f.eks ledelsesudvikling og teamudvikling er også et udtryk for den relationelle tænkning.- Det er min oplevelse, at det samme skift fra individ til relation er sket indenfor den tænkning og de modeller, der beskæftiger sig med undervisning og behandling af børn og unge med særlige behov. Den norske forsker og forfatter, professor Thomas Nordahl, har beskrevet dette skift i sine bøger. Hvor man tidligere ledte efter årsager til problemet hos det enkelte barn og måske stillede sig tilfreds med at knytte en bestemt diagnose til barnet, og dermed troede at have fundet en handlingsvejledning, vil man i dag i højere grad lede efter de faktorer rundt om individet og i individets relationer, som virker henholdsvis fremmende eller hæmmende på løsningen af det konkrete problem.

Ændringen f.eks i specialpædagogikken fra individfokus til relationsfokus, sådan som Thomas Nordahl har beskrevet det, har sin parallel i tænkningen om retfærdighed i skiftet fra gengældende til genoprettende retfærdighed. De to forskellige retfærdigheder er beskrevet af Howard Zehr. Skiftet er også her et skift fra fokus på individets skyld henimod ansvar, relationer, kontekst.

Efter min opfattelse har vi i Norden øvet os i en del år i topartsmægling og stabiliseret metoderne her. Måske er vi kommet dertil, at vores- mæglernes- nærmeste udviklingszone rent metodisk nu består i at kunne inddrage flere involverede, enten i form af at aktivere de to parter netværk, eller i form af at lave mægling med flere primært involverede parter. På dette som på som mange andre områder er det mit gæt, at Norge baner og viser vejen.

Annika Snare - Recidivism and restorative justice

Annika Snare is D.Crim., Associate Professor, Faculty of Law, University of Copenhagen, Denmark

Introduction

It is my firm conviction that restorative justice (RJ) as a way to deal with and handle conflicts, whether they are labelled civil or criminal, does not primarily revolve around the issue of recidivism among those offenders, who participate in restorative justice programs of various kinds. It can and should be argued that victim-offender mediation and other restorative justice initiatives promote important values independent of their effect on recidivism. Yet, if a reduction in reoffending can be documented, this is nonetheless a strong argument in promoting RJ measures in criminal policy interventions. Moreover, these days cost-benefit deliberations and evidence- based decision making have a high standing, at least on paper if not when it comes to political realities.

It is also worth noting that frequently when victim-offender mediation and other RJ programs have been introduced in a country, the focus has been on finding less destructive and more suitable means to deal with young offenders than through the ordinary criminal justice system. And in countries like Austria and New Zealand, the entire juvenile justice system is firmly embedded in the RJ framework. In other countries, although there is no actual age limit in legal terms for participating in the mediation process, in practice young people make up the bulk of offenders. This is for example the case in the Nordic countries.

However, not least the victims' movement(s) and the strengthening of the field of victimology have been instrumental in a certain shift of target from focusing foremost on offenders to a greater concern for the needs of victims of crime and their dissatisfaction with their very marginal position in the administration of justice. And it makes sense to conclude that crime victims have by and large been ignored, invisible, hidden, forgotten and even abused, when we look at how crime victims have been treated both in the establishment of the rechtstat, that is the so-called modern administration of justice, and in the building of the welfare state that took place since the 1950's.

The bottom line is that the offender kept his (or in some cases her) position as the main concern of criminal policy until, in particular, the 1980s. Since then the introduction of criminal policy measures “in the name of the victim” or similar pronouncements are omnipresent on the political agenda. (For example, the first Danish promotion of victim offender mediation in 1993 placed most emphasis on the offender, while in the second attempt with “konfliktråd” a few years later the prime focus had moved to a concern for the victims.)

Without doubt, RJ interventions are never acceptable if they generate negative side effects for the crime victim. That would be counter productive to the whole philosophy of RJ. But why should that premise entail a lack of interest in whether restorative justice has a crime prevention function in reducing further offending among those offenders who take part in encounters with their victims. It is after all a question of reducing victimization.

The question is: Do victim-offender mediation and other RJ interventions of the same nature reduce recidivism?

Evaluation studies

The most common evaluations of victim offender mediation programs and similar initiatives have focused on measuring *satisfaction* among those taking part in the meeting. The overall satisfaction rates for victims and offenders, respectively, are generally high, typically in the range of about 70 % to over 90 % of participants being very satisfied or satisfied with the encounter that they themselves have been involved with. Both in terms of the process itself and with regard to the final outcome, participants report their satisfaction.

Studies have also indicated that the parties are more pleased with the mediation process than with the ordinary criminal justice processing.

For some time there is no lack of documentation showing this overall satisfaction among the participants, but until fairly recently there has been much less evidence as regards the effect of RJ in terms of reducing reoffending. (On evaluation and restorative justice, see e.g. Bazemore & Elis, 2007; Hayes, 2007.) This is hardly surprising since methodologically this kind of

evaluation research is much more complicated than asking the participants to fill in a questionnaire or interviewing them after the mediation encounter has taken place.

There are, so far, no Nordic studies on the effect of victim-offender mediation on the recidivism rate among offenders. However, by now there exist a rather large number of research findings from primarily Australia, Canada, New Zealand and United States – and most recently from the United Kingdom. These evaluation studies show various degrees of program success in reducing recidivism. From Indiana has been reported a 40 % reduction in reoffending, while other studies document much lower rates.

Some methodological issues

When it comes to the impact of RJ on recidivism among offenders, it is hardly surprising that the results are not conclusive as to actual impact. This is partly due to the fact that the studies cover a widespread area of different kinds of RJ programs, for example, victim offender mediation in a direct or indirect manner, group conferencing in various shapes, sentencing- or peace circles, and ways of restorative cautioning and final warnings.

In reviewing the results, it is at times even problematic to find out whether a specific option like victim-offender mediation is implemented as a true alternative by diverting the offender from the conventional criminal justice system or operates in one way or another as supplement to traditional proceedings. This is often particularly difficult to assess when looking at so-called meta-analyses.

A meta-analysis is an overview that includes a number of evaluation studies of a specific kind of intervention, thus overriding the problem that many evaluations only involve rather small sample sizes. The included studies have been selected on the basis of whether they submit to strict requirements for a research design.

Since a major issue concerns how restorative justice compares with traditional justice in preventing crime, it is crucial that the evaluation is based on two similar groups for the comparison. Highest scientific value is attributed to studies that utilize a randomized experimental group and a control group from the same target population. But other means of

matching groups or use of statistical tools to establish comparable groups can also be employed.

A further problem in offering a straightforward answer to the question whether RJ reduces recidivism is that some findings concern general effects while others have a specific target group like, for example, only young offenders or property offenders as opposed to violent offenders.

In short the answer to the question of RJ programs' impact on reoffending depends on many factors: Among these are: what kind of RJ program is being evaluated, the profile of the target group, the length of the follow-up period, and the scientific criteria used for comparison.

Some overall conclusions

Before addressing a few studies in some more detail, I like to point to three overall conclusions with regard to the state of affairs on restorative justice and recidivism.

First of all, following the grading scale in the well known US evaluation report *Preventing Crime: What Works, What Doesn't and What's Promising* (Sherman et al.,1997), it can be said that restorative justice is nowadays being upgraded from the category of promising programs to the category of effective crime prevention programs.

Secondly, as indicated in the Smith Institute report *restorative justice: the evidence* (Sherman & Strang, 2007), it therefore makes sense not only to assess "whether RJ 'works' as a one-size-fits-all strategy, but what the evidence suggests about *what works for whom*" (ibid.:14). The authors point to that:

There is only limited evidence on the large number of possible combinations of offence type, RJ method, stage of the criminal justice process and offender age/gender/race/prior record characteristics. The vast scope of these specific circumstances limits the extent to which any review can draw firm conclusions about "what works best" It is even possible that the differences in outcomes observed in these different categories could be due to chance, or to idiosyncratic aspects of sample selection or community characteristics. All the more reason, then for laying out the sometimes conflicting evidence within offence types across different

types of offenders, different stages of the criminal process, or different nations or cultures”(ibid.).

Thirdly, despite the complexities involved in measuring how effective RJ programs are, it is possible to conclude that almost without exception, research findings show no counterproductive results: That is, offenders are not becoming more criminally active by participating in RJ programs compared to being treated in the ordinary way of handling similar cases. Especially when taken together with the many other favourable and constructive reasons for the support of RJ initiatives, this in itself is an important factor.

Young offenders and restorative justice

Most evaluations on effectiveness and reoffending involve young offenders and restorative justice interventions, in particular some type of conferencing.

This fall the Research Section of the Danish Ministry of Justice published a draft report for a governmental commission dealing with juvenile crime (Udredning til brug for Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet, August 2008). In this report the results from three meta-analyses are reviewed (Bradshaw & Roseborough, 2005; Nugent, Williams & Umbreit, 2004; Bradshaw, Roseborough & Umbreit, 2006).

The effect studies presented in the Danish report all concern young offenders, and it is concluded that the ones who have participated in victim-offender mediation have a significant lower risk of recidivism than the young persons in the control groups, whose cases have been treated in court. Participation in RJ shows reduced recidivism by 26 %, 30 % and 34 %, respectively in the three meta-analyses. These are high success rates, when considering that the average successful reduction rate is about half that size in crime prevention programs.

Interestingly enough, one of the three meta-analyses, which also include intervention through family group conferencing, point to that the crime prevention effect is larger for the participants in the restricted victim-offender mediation than in other larger encounters.

It is also interesting to note that self-selection is a very decisive factor. The crime reducing effect is at its highest when those who have rejected participation in victim-offender

mediation make up the control group rather than those who have simply received a more traditional criminal justice treatment without being offered mediation as an option. This confirms that the young persons' motivation for taking part in mediation is highly significant.

The already mentioned review *restorative justice: the evidence* (Sherman & Strang, 2007) is based on 36 direct comparisons to conventional criminal justice, largely in the form of face-to-face meetings among all parties connected to a crime, including victims, offenders, their families and friends, and court-ordered financial restitution – and mostly carried out by consistent use of police officers trained to lead restorative justice discussions in a systematic way (ibid.:4). These meetings have taken place at several different stages of the conventional criminal justice system (from diversion to preparation for parole) and they are therefore not directly comparable to the Nordic versions of victim-offender-mediation. But some of the test findings are nonetheless of interest, particularly since they address violent crimes and property crimes as two separate categories.

Findings

In terms of reducing repeat offending, the report starts out by emphasizing that: “The key finding is that *RJ may work better with more serious crimes rather than with less serious crimes*, contrary to the conventional wisdom” (ibid.:68; original italics; with the following details p. 68-75).

Violent crime

It is concluded that the reduction in reoffending is most consistent regarding violent crime, and neither randomised experiments nor quasi-experiments with restorative justice result in increased recidivism after violent crime. The largest effect has been found in an evaluation of the RISE project (Reintegrative Shaming Experiments) in Canberra, Australia. But also other randomised experiments show substantive reductions in reconviction rates, for example among predominately poor, violent white girls from a region in United Kingdom (Northumbria). However, no impact on recidivism in either positive or negative direction could be found among the violent white male youths of similar background. On the other hand, according to this report: “Three reasonable strong quasi-experimental tests of RJ on violent (or groups of predominantly violent) offenders all found substantial reductions in repeat offending after RJ compared with CJ” (ibid.: 68).

Property crime

The effects on recidivism using restorative justice intervention for property crime are less consistent and show less beneficial impacts on repeat offending than is the case for violent crime. Though, at times, the results appear to contradict each other. In a United Kingdom experiment (Northumbria), restorative justice conferences had a sizeable effect in reduction of offending among white male youths in poverty areas, while in the Australian RISE experiment (Canberra) no different arrest rates were found after restorative justice encounters than after ordinary criminal proceedings.

Backfiring

The Australian experiment also found a large negative, i.e., counterproductive, restorative justice conferencing effect on reoffending for a small sample of Aboriginal youths (23 in all) compared to conventional juvenile prosecution. A similar backfiring effect has been found in a study from Pennsylvania (Bethlehem); those who refused to take part in restorative justice in a largely Hispanic group of juvenile property offenders had the highest recidivism rate. This latter finding seems to indicate that somehow the offer of restorative justice in itself produced a negative effect. It is suggested that this might be due to the manner in which the local police presented the option of restorative justice.

Other offences

In terms of drink-driving and shoplifting, the evaluation report found no differences in repeat offending between restorative justice conferencing and comparable criminal justice groups. One possible reason for this zero-finding could be the lack of an immediate victim. On the other hand, a positive effect on repeat arrests has been shown for a group of very young people (aged 7 to 14) in an Indianapolis setting, where the focus was on “public order” offences (as making noise, drinking under age, and youth curfew violations), and where the youths were randomly assigned to either non-victim restorative justice conferences or other diversion programs. However, it is uncertain whether that result would be obtained with older offenders involved in public order disturbances.

Summing up

The authors sum up the results by concluding that restorative justice works most consistently to reduce recidivism with violent crime, while the effects are less predictable for property crime, and least compelling for non-victim crimes. And, based on the evidence, they predict that “except in rare circumstances RJ is unlikely to cause *more* repeat offending than CJ” (ibid.:70).

Adult offenders and restorative justice

In June this year, the Ministry of Justice in the UK published a fourth report on an evaluation of three restorative justice schemes in the country, which were carried out in the period 2001-2004. This time around the evaluation focuses on various aspects of reconviction and reoffending (Shapland et al., 2008).

The study attempts to answer the question “does restorative justice affect reconviction?”, but differs from previous research by concentrating on *adult* rather than young offenders and, often, relative serious offences. (It also employs quite sophisticated statistical analyses, such as multi-variate analysis, loglinear analysis and logistic regression analysis.)

Overall it is concluded that fewer offences were committed by those offenders who took part in restorative justice than by offenders in the control group during a two years follow-up period. However, this positive finding is downplayed by the fact that when taking into account the likelihood of reconviction, the result is not statistically significant and could therefore have been caused by chance (except with regard to one of the cases).

When it comes to the future promise of finding out “what works for whom”, the documentation from the experiments in restorative justice in United Kingdom is not overly promising. In respect to targeting offender groups - or types of offences - for whom restorative justice would be especially effective as a means of reducing reoffending, the report concludes:

Quite simply, it is not possible to predict, from this evaluation, that one offender will be more likely to benefit from restorative justice than another on the basis of their prior characteristics. Factors such as age, gender, ethnicity (demographic factors), type of offence, and stage of

criminal justice at which restorative justice took place were checked. None showed any significance difference in terms of the benefit that doing restorative justice provided (ibid. 67).

However, taking into account the small sample group sizes in the subgroup analyses and thus the unlikelihood of finding significant differences, the authors end up by noting that one can not with certainty conclude that none of the mentioned factors had an impact on the effectiveness of RJ. So far the question of “what works for whom” is left open.

Literature

Bazemore, Gordon & Lori Ellis (2007): Evaluation of restorative justice. In *Handbook of Restorative Justice*. G. Johnstone & D.W. Van Ness (eds.) Devon: Willan Publishing, p.397-425.

Hayes, Hennessey (2007): *Reoffending and restorative justice*. In *Handbook of Restorative Justice*. G. Johnstone & D.W. Van Ness (eds.) Devon: Willan Publishing, p.426-446.

Justitsministeriets Forskningsenhed (August 2008): Udredning til brug for Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet.

Shapland, J, A. Atkinson, H. Atkinson, J. Dignan, L. Edwards, J. Hibbert, M. Howes, J. Johnstone, G. Robinson & A. Sorsby (June 2008): Does restorative justice affect reconviction? The fourth report from the evaluation of three schemes. Ministry of Justice Research Series 10/08

Sherman, L., et al (1997): Preventing Crime: What works, What Doesn't, What's Promising. www.preventingcrime.org

Sherman, Lawrence & Heather Strang (2007): *Restorative justice: the evidence*. London: The Smith Institute.

Recidivism and restorative justice

* Is reoffending an important issue for RJ?

* Evaluation studies:

- measuring satisfaction

- methodological issues

a) many different kinds of RJ programs

b) an alternative or supplement

c) the use of meta-analyses

d) general effects or specific target populations

First conclusions:

1) RJ has been upgraded from being promising to a positive standing of having an effect on recidivism

2) The question of RJ effects is not only phrased as “what works” but increasingly as “what works for whom”

3) RJ has very rarely had a counterproductive effect

Victim-offender-encounters and young offenders

* Meta-analyses show a significant lower risk of recidivism among those who have participated in VOM compared to control groups

(Source: Udredning til brug for Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet, August 2008)

* What works for whom?

- 1) Violent crime shows the most consistent and substantial RJ reduction in reoffending in comparison to CJ (after adult or youth violence)**
- 2) Property crime shows less consistent and less beneficial effects on repeat offending than violent crime – even instances of a backfiring effect have been found.**
- 3) No crime preventive effects as regards drink-driving and shoplifting following RJ conferencing compared to CJ**

(Source: *restorative justice: the evidence*. Sherman & Strang, 2007)

Latest news from the UK

* “... those offenders who participated in restorative justice schemes committed statistically fewer offences (in terms of reconvictions) in the subsequent two years than offenders in the control group”

* “Looking only at likelihood of reconviction over the next two years, though the overall result tended towards the positive direction (i.e. that restorative justice reduced re-offending), this result was not statistically significant (therefore, it could have been caused by chance).

(Source: Shapland et al.: *Does restorative justice affect reconviction? The fourth report from the evaluation of three schemes*. Ministry of Justice, June 2008)

Pia Byström – Medlingsverksamheten i Örnsköldsvik, Sverige

Örnsköldsvik är en kuststad i södra norrland med ca 55 000 invånare.

Medlingsverksamheten startade i Örnsköldsvik 1998. Två medlare anställda av socialtjänsten arbetade vardera 50%, jämna respektive udda veckor fram till 2008. Medlarna hade ett eget kontor hos polisen och medlingslokalen var belägen i en av kommunens neutrala lokaler.

Innevarande år har medlingsverksamheten omorganiserats, från att ha tjänstemannamedlare till att övergå till lekmanamedlare med en medlingssamordnare (Pia Byström) på heltid.

I februari annonserades om att blivande lekmanamedlare söktes och att information om detta skulle lämnas på polisstationen en kväll. Ett 70-tal personer kom till informationen och ungefär hälften av dessa skickade senare in intresseanmälan och CV:n. Fjorton personer av dem kallades därefter till intervju och elva av dessa valdes ut för uppdrag som lekmanamedlare. Lekmännen fick sedan under våren en tredagars medlarutbildning av Pia.

Från att själv ha jobbat som tjänstemannamedlare är nu Pia medlingssamordnare. Hon har fortfarande sitt kontor hos polisen.

MEDLINGSGÅNG

- Kopia på brottsanmälan och polisutredning skickas från polisen till medlingssamordnaren och till socialtjänsten.
- Medlingssamordnaren kontaktar åklagare om gärningsmannen är straffmyndig för att höra om det är OK att börja jobba med medlingsärendet. Om det är OK fortsätter medlingsgången enligt nedan. Om inte avvaktas rättegång. (Vid snatterier och lindrigare skadegörelse kan medlingsärendet påbörjas direkt.)
- Medlingssamordnaren tar kontakt med lämplig lekmanamedlare och bokar tid för möte på polisstationen med denna.
- Vid mötet lämnas instruktioner om det specifika ärendet till lekmanamedlaren, samt namn, adress och telefonnummer till vårdnadshavare. Lekmanamedlaren erhåller dessutom en kopia på brottsanmälan och i vissa fall kopia på delar av polisutredningen.
- Lekmanamedlaren meddelar när han/hon önskar träffa ungdomen och vårdnadshavare i förmöte (förberedande möte inför medlingsmötet). Medlingssamordnaren skickar brev med tid för förmötet samt broschyr till vårdnadshavarna. Medlingslokalen bokas också för detta ändamål.
- Efter förmötet med ungdomen och ev med brottsoffret (frivilligt) bokar lekmanamedlaren in medlingsmötet. Emellanåt kontaktar lekmanamedlaren medlingssamordnaren för handledning i ärendet.
- Efter avslutat ärende redovisar lekmannen ärendet för medlingssamordnaren och lämnar in två ifyllda blanketter; blankett om avslutat ärende med kort kommentar om medlingsmötet samt arvodesblankett. Lekmanamedlaren lämnar också tillbaka alla dokument i ärendet och medlingssamordnaren tuggar upp/förstör dessa.
- Om ungdomen är straffmyndig meddelar medlingssamordnaren åklagaren att medling är genomförd och kopia på ev gottgörelseavtal skickas till åklagaren.
- Lekmannen erhåller 200 kr i arvode + 100 kr i omkostnad per förmöte och 300 kr i arvode för medlingsmötet.

- Medlingssamordnaren och alla lekmän träffas 4-5 gånger per år på kvällstid för vidareutbildning och erfarenhetsutbyten.

Ett arbetssätt vid höga skadeståndskrav på underåriga

Jag har kunnat konstatera tydligt att det svenska samhället sviker de brottsoffer som utsatts för skadegörelse och stöld av framför allt ungdomar som inte är straffmyndiga. Dessa ungdomar hamnar alltså inte i en domstol så brottsoffret har ingen möjlighet att få skadeståndsanspråket prövat där. Målsägande kan heller inte söka ersättning hos Brottsoffermyndigheten eftersom de endast ersätter personskador (om inte ungdomen rymt från en institution).

Hos oss i Örnsköldsvik blir de underåriga ungdomarna ändå många gånger förhörda av polis så skuldfrågan blir oftast löst. Det kan dock vara problem i de brott där flera ungdomar varit inblandade och där polisen inte får tillräckligt tid av åklagaren att förhöra ungdomarna vid fler än ett tillfälle.

När polisen är klar med förundersökningen kommer ärendet på mitt bord. Jag kallar varje ungdom för sig med respektive vårdnadshavare till förmöten. En central fråga för familjerna brukar vara hur de/ungdomen ska ersätta brottsoffret och hur stor del just deras barn ska ersätta.

Jag har vid sådana ärenden där flera ungdomar varit inblandade i samma brott bjudit in alla föräldrar (och ibland ungdomarna) till en träff så att familjerna fått en chans att träffas och diskutera och komma överens om hur stor del av skadegörelsen som varje ungdom är skyldig till och bör ersätta. Ibland är den utredande polisen med vid mötet för att svara på frågor och för att tydliggöra vissa delar. Utgångspunkten brukar var erkännanden i förundersökningsprotokollen. Om fyra ungdomar varit inblandade i samma brott kan överenskommelsen t ex bli:

Per ersätter 20%, Kalle ersätter 20%, Johan ersätter 50% och Emil ersätter 10% av skadeståndskravet. Ibland kommer man dock överens om att ungdomarna får betala 25% var oavsett graden av inblandning. Denna diskussion och beslut lägger jag mig inte i utan det får familjerna själva komma överens om. Jag skriver dock ner överenskommelsen och var och en får en kopia på detta.

En tid senare är det dags för själva medlingsmötet med målsägande. I slutet av mötet skrivs gottgörelseavtalet som ungdomen, vårdnadshavare och målsägande skriver under. I avtalet skrivs också när och hur beloppen ska betalas. Om barnet inte fyllt 12 år kan försäkringsbolag ibland hjälpa till. Ofta slutar det med att målsägande inte kräver det hela ursprungliga skadeståndskravet utan nöjer sig med t ex halva beloppet. Detta med motivering att ungdomarna varit så duktiga och gett ett så bra intryck under medlingsmötet. Erbjudande kommer helt och hållet från målsägande själv.

Detta med att målsägande nu ofta nöjer sig med ett mindre belopp än man tidigare uppgivit för polisen kan kanske jämföras med att ungdomar som döms i tingsrätten ofta får jämkning av skadeståndsbeloppet vid höga belopp.

Det har också hänt att när straffmyndiga ungdomar gjort sig skyldig till stora skadegörelser har åklagaren plockat bort skadeståndsdelen ur förhandlingarna i tingsrätten. Han har då bett mig ordna möten med familjerna enligt ovan.

Arbetssättet med stora skadegörelser och där fler ungdomar varit inblandade har i stort sett fungerat bra men det finns också brister.

Vill påpeka att jag ser själva medlingsmötet som det centrala men ser också denna del med att ersätta skadeståndskrav som väldigt viktigt både för målsägande men också för ungdomen och föräldrarna. Har heller inte haft problem med att ett opartiskt förhållningssätt vid det senare medlingsmötet.

Alternativet till att jag som medlare inte skulle hjälpa till med skadeståndskravet är att målsägande skulle driva en civilrättslig process. Men det är få som orkar med detta om det inte handlar om stora företag. När det gäller privatpersoner som utsatts för en mindre skadegörelse kan det ändå vara en katastrof för denna om man inte får skadan ersatt, beroende på den ekonomiska situation som man befinner sig i.

Pia Slögs and Kaisa Kurikka - Situational aspects and experiences from the mediation; practical examples and observations based on research

Den finska delegationen presenterade fyra fall som medlats, tanken var att belysa erfarenheter och väcka diskussion om man i dessa konkreta fall lyckats eller misslyckats med att uppnå syftet av försoning mellan parterna.

Speciellt intressant för oss finländare är att se om vår nya medlingslag¹¹ i praktiken kommer att stöda principerna i RJ. Synen hos många inom polis- och åklagarmyndigheten är den, att de ärenden som bäst lämpar sig för medling är relativt lindriga brott (variation förekommer). Lagen tillåter medling i stor utsträckning och med utrymme för beaktande av omständigheter i det enskilda fallet. Vidare kan konstateras att det är den som ansvarar för medlingsverksamheten på medlingsbyrån som avgör fallets lämplighet.

Pia Slögs

Pia Slögs är medlingsansvarig i Lojo-, Raseborgs- och Vichtis härad

3§ Ärenden som behandlas vid medling

Medling kan ske i fråga om brott som bedöms vara lämpliga för medling med beaktande av brottets art och tillvägagångssättet, förhållandet mellan den misstänkte och brottsoffret samt övriga omständigheter som helhet. Medling får inte ske i brott mot minderåriga, om offret på grund av brottets art eller sin ålder är i behov av särskilt skydd. Om medling inte kan ske i brottet får inte heller frågan om skadestånd bli föremål för medling.

Tvister kan behandlas vid medling, om medling kan anses vara en ändamålsenlig åtgärd.

Behandling eller avgörande av ärendet vid en polis- eller åklagarmyndighet eller en domstol utgör inget hinder för medling.

Initiativ till medling kan tas av polis, åklagare eller annan myndighet, men även av parterna själva eller minderårig parts vårdnadshavare. Det enda undantaget är familjevärldsfall, där det endast är polis och åklagare som har rätt att initiera en medling.

---

¹¹ Lag 1015/2005 om medling vid brott och i vissa tvister

Är det brottets art eller möjligen helt eller delvis andra faktorer som har betydelse för om principerna i RJ förverkligas?

Nedan refereras de fyra presenterade fallen, de två första på svenska (Pia Slögs) och de följande två på engelska (Kaisa Kurikka).

Sexuellt utnyttjande av barn¹²

Fallet kom till medling på initiativ av polismyndigheten. Bägge flickans vårdnadshavare hade uttryckt en önskan om medling i ärendet till utredande polismyndighet. Parter i fallet var den 13 åriga flickan och den 34 åriga mannen. Mannen arbetade som skolgångsbiträde i flickans skola.

Mannen hade skickat olämpliga textmeddelanden till flickan, där han på olika sätt beskrev att han blivit förälskad i henne och att han önskade ett romantiskt förhållande med henne. Flickan hade visat textmeddelandena till sin mamma, som gjorde en brottsanmälan i ärendet. Vid medlingen närvarade flickan, mamman samt mannen. Ärendet diskuterades och mamman framhävde att det är fel, att som en vuxen man, och speciellt som skolgångsbiträde, att uppvakta en så ung flicka. Mannen tycktes inte riktigt förstå denna åsikt, eftersom han inte hade tvingat sig på flickan, utan endast påtalat att han är förtjust i henne och att han önskade ett förhållande bara om flickan ville detsamma. Flickan uttryckte att hon tyckte det var obehagligt att ha fått dessa meddelanden, hon sa också att hon blivit lite rädd, eftersom hon inte förstod vad som var på gång.

Medlingens slutresultat blev en överenskommelse om att mannen skulle prata om sin situation med en psykolog vid tre tillfällen, en gång i månaden, varefter det skulle ordnas ett medlingsmöte mellan mamman och mannen¹³. Psykologen skickade ett utlåtande till medlingsbyrån om mannen. Enligt utlåtandet var mannen inte utvecklad för sin ålder, han upplevde sig själv betydligt yngre än hans kronologiska ålder. Han hade svårt att, på ett djupare plan, förstå varför hans handlande inte kunde anses lämpligt. Psykologen uttryckte att han dock tog till sig hennes råd och rekommendationer om att han inte i fortsättningen kunde bete sig på detta sätt. Mannen hade sökt anställning som skolgångsbiträde på en annan skola,

---

¹² I förundersökningsprotokollet anges brottsrubriceringen sexuellt utnyttjande av barn, det framstår dock som att det måste vara fråga om försök, eftersom inget fullbordat utnyttjande har skett.

¹³ Vid tiden för seminariet i Reykjavik visste vi inte mera än detta. Efter seminariet har ärendet slutförts för vår del, därför refererar jag här även hur ärendet slutfördes.

psykologen rådde honom att tacka nej till arbetet, vid fall att han blev vald till tjänsten. Psykologen uttryckte i sitt utlåtande att det kunde konstateras att mannen med hjälp av medlingsprocessen, samt samtalen med psykolog, fått hjälp med att förstå att denna typ av handlande inte är acceptabelt.

Detta fall väckte diskussion vid seminariet, deltagarna hade olika åsikter om det kan anses klandervärt med ett förhållande mellan en tonåring och en vuxen. Den finska strafflagen förbjuder dock sexuellt umgänge med barn under 16 år, utom vid fall där bägge parter är ungefär jämngamla. Detta faktum måste tas i beaktande vid bedömningen.

Strafflagens 20 kap 6 § Sexuellt utnyttjande av barn

Den som

- 1) har samlag med ett barn som är under sexton år,
- 2) genom beröring eller på annat sätt utsätter ett barn som är under sexton år för en sexuell handling som är ägnad att skada hans eller hennes utveckling, eller
- 3) förmår honom eller henne att företa en handling som avses i 2 punkten,

skall för *sexuellt utnyttjande av barn* dömas till fängelse i högst fyra år.

En gärning som avses i 1 mom. anses likväl inte som sexuellt utnyttjande av barn, om det inte mellan parterna råder någon stor skillnad i ålder eller själslig och kroppslig mognad.

För sexuellt utnyttjande av barn döms också den som handlar på ett sätt som avses i 1 mom. med ett barn som har fyllt sexton men inte aderton år, om gärningsmannen är barnets förälder eller i förhållande till barnet står i en ställning som motsvarar en förälders samt bor i samma hushåll som barnet.

Försök är straffbart.

Familjevåldsfallet

Fallet kom till medling på initiativ av polismyndigheten. Parter i fallet var mannen och hustrun, närvarande vid misshandeln var även deras 12 åriga dotter. Misshandeln hade skett i parets hem. Mannen och hustrun hade grälat med varandra, mannen var vid tillfället berusad.

Grälet hade eskalerat och slutligen lett fram till att mannen slog sin hustru med knytnäven. Hustrun hade, tillsammans med dottern, stängt in sig i ett sovrum och därifrån hoppat ut genom fönstret. Hustrun och dottern hade sedan avlägsnat sig från platsen samt ringt till polis.

Medlingsbyrån kontaktade både mannen och hustrun per brev. Vid telefonsamtal med parterna framgick att familjens situation var ansträngd. Bägge parter mådde dåligt. Vid särmötena med parterna framkom att mannen hade grava alkoholproblem, som till någon del berodde på arbetslöshet och de ekonomiska och sociala problem som uppkommit därav. Vidare berättade parterna att de inte längre kommunicerade med varandra överhuvudtaget. De hade t.ex. inte suttit vid middagsbordet tillsammans på många månader. Ingen av parterna visste riktigt hur de skulle kunna hantera eller lösa sin konfliktfylld situation. Bägge uttryckte dock att de ville fortsätta tillsammans.

Vid medlingen kunde parterna diskutera sin livssituation på ett öppet sätt. Bägge parter ansåg att deras problem i grunden berodde på mannens arbetslöshet, som i sin tur medfört alkoholproblem och depression. Hustrun kände sig frustrerad över hela situationen. De hade inte lyckats sätta ord på sina känslor eller kommunicera med varandra och de insåg att deras livssituation var ohållbar. Även vid medlingsmötet framhöll parterna att de ville fortsätta sitt samliv. Medlingens slutresultat blev en överenskommelse att mannen skulle besöka A-klinik tre gånger, hustrun skulle delta i minst ett av besöken. Enligt avtalet skulle medlingsbyrån följa upp avtalets fullbordan under tre månader.

Vid uppföljningssamtalet kunde medlingsbyrån konstatera att hustrun var väldigt glad och lättad. Hon berättade att besöken vid A-kliniken varit givande och att de skulle fortsätta med sina besök där. Hon berättade vidare att de numera åt sina måltider tillsammans och att de kunnat prata med varandra. Mannens alkoholkonsumtion hade minskat betydligt.

I detta fall kan den slutsatsen dras att medlingen hjälpte parterna att för det första precisera problemen i deras liv och för det andra att själva ta ett aktivt tag i och försöka lösa dessa problem.

Kaisa Kurikka

Kaisa Kurikka is Head of the Mediation Office of the South-East of Finland

The first case

- The case where we were not sure did we succeed or not
- The case was blackmail; two women as parties
- The case came from the police; the opinion was that the evidence does not be enough in the court even it was clear that the victim had suffered economic
- Both of the parties were deaf persons and other was Russian
- The Finnish party (the victim) had also so called enforcer of benefit
- The parties have had very close relationship
- The victim had bayed very many trips, jewels and so on to the other party and when the other put on end to the relationship the victim made a crime ad to the police
- The victim lived in a nursing home during the mediation so mediators made the contacts cooperate with the care staff
- Russian party did not read or write in Finnish, so we needed the interpreter on every contact
- Both parties had their own interpreters in the mediation
- Mediators met both parties one time separate and two times together
- After the first meeting the enforcer on benefit made decision that the victim can make her self the decision about mediation and claims of damages
- in mediation the parties reached an agreement where the victim gave up all her damages and claims
- The parties even started their relationship again
- And the question is: in what extent the mediators are able to estimate the real capacity of their clients to make their own decisions when for outsiders the solutions seems clearly unfair?
- And finally – is this estimation at all their task – in the spirit of the restorative justice?

The second case

- The case where we think that we come out all right
- The crime was making damages, a young man had broken window of the local alcohol sore
- On the other side was the representative of the real estate
- Point of departure: the person from the real estate suspected whole mediation and also the young man, his real aspiration to make up for the damages
- In the mediation the young man proved to very unprompted, he submitted first the apology and very clear and realistic plan how to pay the damages
- The other party seemed clearly to change his claims and gave also fatherly directions to the young man how to “be adult”
- They made the agreement and it has also come true
- What is the point?
- The parties took care them selves the whole mediation, the talking, the reconciliation..., everything
- The mediators was needed only for to make meeting possible
- The restorative justice came true!

Pia Antoni-Noreby og Sven Andersson – Medling med icke straffmyndiga ungdomar – Kalmarmodellen

Bakgrund

Varför vi, polis och medlingsverksamhet, valt att arbeta på det sätt vi gör.

Det påstås återkommande i debatten om unga lagöverträdare, särskilt de icke straffmyndiga under 15 år, att ingenting görs från myndigheternas sida. Kritiken riktas mot såväl polis som socialtjänst.

I Sverige har man i dagspressen kunnat läsa rubriker som ”Farlig flathet” och ”Brott lönar sig”, samtidigt som riksdagsledamöter föreslår sänkt straffmyndighetsålder. Syftet är naturligtvis att uppnå mer kännbara konsekvenser för den som begår brott.

Många ställer sig skeptiska till en sänkt straffmyndighetsålder, men säger samtidigt att det är bättre än inga satsningar alls.

Gemensamt för rösterna i debatten om de unga lagöverträdarna är att tonläget är såväl högt som allt för ofta onyanserat.

Det är då särskilt glädjande att kunna konstatera att i Kalmar har vi ett av de verktyg som efterfrågas – konkreta åtgärder för/mot ungdomar som begår brott.

Tillsammans har vi, polis och medlingsverksamhet (sorterar under socialtjänsten) skapat en modell, Kalmarmodellen, som i korthet innebär att alla ungdomar under 15 år, misstänkta för ett brott, erbjuds ett samtal tillsammans med polis och medlingsverksamhet. Syftet är, förutom den samhälleliga reaktionen, att en medling kommer till stånd mellan ungdomen och dennes brottsoffer. Nyckelordet i den processen heter frivillighet.

Vi påstår inte att vi har lösningen på ungdomskriminaliteten eller att en insats från oss innebär att den unge inte återfaller i brott.

Genom vår verksamhet visar vi dock tydligt att det faktiskt händer något i en ung människas liv när det går snett och att samhället (läs polis och socialtjänst i samverkan) reagerar snabbt och handlingskraftigt – fortfarande på för ungdomen frivillig basis.

En av de viktigaste nycklarna till den framgång vi har haft i tillämpningen av vår modell heter samverkan. Utan det nära och konkreta samarbetet mellan polis och medlingsverksamhet hade

vi aldrig lyckats nå alla de ungdomar som har kommit till oss. Tillsammans är vi så mycket starkare och har mer att ge än var och en för sig till våra unga på glid.

En annan viktig framgångsfaktor är förankring.

Vi brukar säga att i vår kommun, Kalmar, sitter medlingsverksamheten och samarbetet myndigheterna emellan fast förankrad i de högsta krokarna inom respektive myndighet. Ett faktum som har visat sig vara en förutsättning för överlevnaden av verksamheten. Eldsjälar i all ära, men utan förankring riskerar hela verksamheten att hänga på en skör tråd. Vi vet alla vad som riskerar att hända om eldsjälarna t ex byter jobb eller blir sjukskriven.

Detta vårt sätt att arbeta tillsammans under nu fyra års tid hade således inte varit möjligt utan beslut och förankring på högsta myndighetsnivå. Liksom polisens och socialtjänstens inställning att insatser för de unga lagöverträdarna, på ett tidigt stadium, är prioriterade.

Vi kan därför med trovärdighet säga att vi arbetar med konkreta åtgärder för att ändra beteendet hos unga förövare och förebygger därmed brott.

Idag är vårt arbetssätt väl förankrat på hemmaplan, men också uppmärksammat inom andra kommuner och polismyndigheter i landet.

Vi är naturligtvis glada över den uppmärksamheten, men allra gladast är vi över att allt tyder på att vårt sätt att arbeta gynnar våra ungdomar.

I det offentliga samtalet om åtgärder, eller avsaknaden därav, mot unga lagöverträdare landar allt fokus på gärningsmännen. Brottsoffren hamnar helt i skuggan.

Genom medling i allmänhet och vår modell i synnerhet blir de såväl sedda som tagna på allvar. Att medlingsverksamhet tillsammans med polis träffar gärningsman och brottsoffer, i syfte att nå fram till en medling, signalerar att samhället tar den händelse som resulterat i en polisanmälan på största allvar. Det visar också att brott begångna av unga under 15 år inte sopas under mattan, vilket är till gagn för såväl gärningsmän som brottsoffer. Polisens medverkan i medlingsförfarandet vid de icke straffmyndiga är en markering att det faktiskt händer något, om än på frivillig väg.

Få av våra gärningsmän och brottsoffer tackar nej till detta frivilliga möte.

Vår uppfattning om anledningen till detta är glasklar – två myndigheter som arbetar tillsammans och tydligt visar att vi drar åt samma håll med bibehållet fokus på våra olika yrkesroller

Maritha Jacobsson & Lottie Wahlin - Till nytta för brottsoffret?

En studie om medlingssamtal och dess ställning i rättssystemet

Medling vid brott har under de senaste 5-10 åren blivit allt vanligare i en lång rad länder, inte minst i Europa (Mestisz & Ghetti, 2005). Riktlinjer och rekommendationer finns i både FN och i Europarådet. I Sverige har medling vid brott funnits sedan i slutet av 1980-talet men i mycket ringa omfattning tills en försöksverksamhet påbörjades år 1998. Därefter har verksamheten med medling utvecklats kraftigt och från och med år 2008 blev det enligt Socialtjänstlagen obligatoriskt för kommunerna att kunna erbjuda medling till alla unga gärningspersoner under 21 år.

Syftet med medling vid brott är att brottsoffret genom att möta gärningspersonen ska få tillfälle att bearbeta brottshändelsen och kunna gå vidare i livet. Gärningspersonen ska genom medlingsmötet komma till insikt om vilka konsekvenser brottet har fört med sig och förhoppningsvis inte återfalla i nya brott. Brottsoffret kan eventuellt även ges möjlighet till någon form av gottgörelse. (Lag (2002:445) om medling med anledning av brott). I projektet som presenteras i nedanstående text studeras bland annat innehållet i medlingssamtalen med fokus på brottsoffret samt medlingens koppling till rättssystemet.¹⁴

I enlighet med rådande rättssystem som bygger på straffrättsfilosofin om retributiv rättvisa är det i allt väsentligt staten som äger frågan om brott och straff. Den process som följer på brott hanteras av institutioner som polis, åklagare, advokat och domstol och i hög grad ovanför de enskilda parternas huvuden. Inom den så kallade Restorative Justice-filosofin som medling bygger på ligger den ena tyngdpunkten på att brottsoffret ska ges möjlighet och utrymme att uttrycka sina känslor och upplevelser i direkt kommunikation med gärningspersonen samt även att ges möjlighet att få höra och förstå hur gärningspersonen tänker, känner och resonerar kring brottshändelsen. Brottsoffret ges härigenom en aktiv roll i den process som följer på brott, i stället för den passiva roll som brottsoffret har i rådande straffrättsliga ordning. Den andra tyngdpunkten ligger på att gärningspersonen ges möjlighet att förstå den skada som han/hon har vållat brottsoffret och att ta ansvar för sina handlingar samt eventuellt reparera skadan genom någon form av gottgörelse. Medling antas kunna utgöra ett önskvärt komplement till den straffrättsliga processen.

---

¹⁴ Projektet pågår under 2008-2010 och finansieras av Brottsofferfonden.

Medlingens förväntade nytta

Målet med medling är att det ska vara positivt för bägge parter. Medlingens potentiella nyttofunktion för brottsoffret kan utifrån denna förväntan delas in i följande delar:

1. Viljan att lämna händelsen bakom sig och kunna gå vidare i livet genom förberedande förmötessamtal med medlare. Här pratar brottsoffret och medlaren, eventuellt med någon stödperson närvarande, om vad som hänt och brottsoffrets känslor och tankar kring brotts handlingen, konsekvenserna av den, känslor inför gärningspersonen o.s.v. I denna process bestämmer sig brottsoffret för om han eller hon vill gå vidare och träffa gärningspersonen i ett medlingsmöte.
2. Det *interaktionella samtalets* betydelse i det direkta mötet med gärningspersonen som innebär relationsskapande, kommunikation, rollfördelning etc.
3. Den *formella* komponenten som innefattar medlingens juridiska kontext och implikationer, inklusive eventuella gottgörelseavtal.

Medlingsmötet innebär att en tredje opartisk person ska medverka till att parterna kommunicerar på ett konstruktivt sätt som leder fram till ett positivt utfall för dem båda. Samtal kan i både vardagliga och institutionella kontexter betraktas som en sorts förhandling där meningsskapande sker i interaktion (talk-in interaction) (Hutchby & wooffitt, 1998). Enligt Adelswärd (1995) står samtalet ofta som något gott i sig: om människor får tala ut om problem upplevs detta som något positivt. Denna idealistiska syn på samtalets förlösande effekt kan dock ifrågasättas eftersom det finns ett flertal omständigheter som villkorar ett jämlikt och respektfullt samtal. I medlingssamtalen intar aktörerna olika roller; brottsoffer, gärningsperson och medlare. Eftersom det finns ett offer och en förövare kan man inte tala om att parterna i dessa roller har en jämbördig relation. Skevheten kan vara åt båda håll: brottsoffret kan ha respektive ges en överordnad såväl som en underordnad position beroende vad som hänt i det specifika fallet och på medlarens hållning. Medlarens hållning torde påverkas av både utbildning och ideologiska föreställningar kring medling och sin egen roll som medlare och vad som är viktigt i medlingsförfarandet.

Enligt den reparativa rättvise-filosofin ska brottsoffret återfå något medan gärningspersonen ska gottgöra något (Zehr, 2002). I det praktiska medlingsförfarandet kan det vara lika påfrestande för brottsoffret att möta den person som vållat skada som för gärningspersonen att möta brottsoffrets harm, vrede och sorg.

Det finns ett flertal studier av institutionella samtal, dock inga eller få studier där medlingssamtal vid brott stått i fokus¹⁵. En studie som belyser hur en opartisk part medlar mellan två parter är Hydéns & Hydéns (2002) studie av samarbetssamtal mellan föräldrar som separerat. I dessa samtal fungerar socialarbetare som opartiska samtalsledare. Samtalsledarens uppgift är att hjälpa föräldrarna att lyssna och kommunicera. En strategi är att omformulera och upprepa föräldrarnas ståndpunkter och ta fasta på vad som är möjligt att utveckla. Hydén & Hydén (a.a.) menar att samtalsledaren kan ge reflexiva kommentarer om vad man kommit överens och vad man vill uppnå genom att medvetandegöra föräldrarna om dessa faser, ett sätt att skapa en gemensam förståelse. Ett annat sätt att få föräldrarna att lyssna och förstå är ställa retoriska frågor och fördela ordet. I stället för känslomässiga resonemang eftersträvas ett konstruktivt samtal. Samtalsledaren måste dock undvika att bli känslomässigt engagerad. Ett sätt är att distansera sig och inte spontant svara på frågor och provokationer (a.a.). I en studie av anställningsintervjuer (Adelswärd, 1988) gavs de som senare anställdes interaktivt stöd på så sätt att intervjuarna konstruktivt upprepade viktiga frågor och gav instämmande värderingar. Den som styr samtalen kan i hög grad själva formulera berättelsen.

Goffman (1961) talar om att individer agerar i olika roller med en viss rolldistans. Med detta menar han att individens möjlighet att reflektera över sitt eget beteende styrs av i vilken grad man identifierar sig med sin roll. Han menar även att andras föreställningar om den roll man har får betydelse för hur mening skapas. I samtal visar sig asymmetrin i olika grad. Det innebär t. ex att den som har möjlighet att ställa frågor får större makt att styra samtalet och välja vilka ämnen som ska lyftas fram (Hutchby, 1998). Vissa ämnen kan också undvikas för att visa hövlighet (Linell, 1990). Goffman (1970) talar om att människor i interaktion vid vissa tillfällen vill "rädda ansiktet", vilket dels innefattar att upprätthålla sin egen position, dels skydda andras.

---

¹⁵ Det finns ett flertal studier av institutionella samtal mellan socialarbetare och klient t. ex. Cedersund 1992, Fredin 1993, Kullberg 1994, Billquist 1999. Det finns även studier av polisförhör, t. ex. Gudjonson 1992, Jönsson 1998; Jakobsson Öhrn 2005.

Medling vid brott innebär att medlaren har till uppgift att se till att båda parter får komma till tals på lika villkor. För att förhålla sig opartisk och hjälpa båda parterna att förstå varandra kan man teoretiskt tänka sig att medlaren i vissa fall måste distansera sig från sina egna moraluppfattningar. Vidare kan medlaren tillämpa olika strategier för att balansera samtalet. Medlaren kan t.ex. agera som grindvakt (Erickson & Schultz, 1982) genom att fördela ordet och avgöra vilka ämnen som ska diskuteras. En annan strategi kan vara att agera är som terapeut och hjälpa brottsoffret/gärningspersonen att formulera och föra fram sina ståndpunkter.

Utfallet av interaktionella samtal beror också till viss del på samtalens kontext. Kommunikationen mellan parterna kan exempelvis påverkas av den fysiska miljön, olika kunskapsnivåer hos aktörerna, språksvårigheter eller aktörernas olika förväntningar och attityder. I samtalet mellan parterna är också det icke verbala språket centralt. Vissa forskare menar till och med att kroppsspråket uttrycker aktörernas känslor bättre än det talade ordet. I vilken utsträckning medlingens interaktionella samtal kan bidra till något positivt för brottsoffret (och även gärningspersonen) beror således i hög utsträckning på hur samtalen organiseras; i enlighet med de principer och strategier som tillämpas.

Medlingens formella implikationer.

Den rättsliga regleringen kring medling vid brott är relativt begränsad, men har på senare år blivit mer omfattande och tydligare. Enligt gällande lagstiftning har t.ex. åklagaren fr.o.m. år 2007 skyldighet att ta hänsyn till om gärningspersonens säger sig vara villig att delta i medling vid sin bedömning av om åtalsunderlåtelse kan komma i fråga. Detta innebär att medlingens ställning förtydligats och därmed ställs också högre krav på likriktning i medlingsverksamheten så att rättssäkerheten garanteras. Brottsoffer och gärningsperson ska kunna erbjudas medling oavsett var i landet de bor. Innehållet i och strukturen på medlingssamtalen samt eventuell avslutning med ett gottgörelseavtal bör vara någorlunda lika. En angelägen fråga i detta sammanhang är i vilken utsträckning åklagare (och i förekommande fall, domstolar) tar hänsyn till gärningspersonernas villighet att medverka vid medling.

Avtal om gottgörelse (ca 40% av genomförda medlingar enligt tidigare siffror, Brå 2007) kan vara skriftliga eller muntliga och innehålla ekonomisk ersättning, arbete eller avtal om framtida beteende. Dessa avtal är juridiskt bindande och kan få konsekvenser i den fortsatta rättsprocessen och är därför en angelägen fråga att undersöka.

Medlaren har ingen uttalad lagstiftad skyldighet att kontrollera att avtalen följs, men om det framkommer att ett avtal bryts är det medlarens skyldighet att anmäla detta till åklagare. De flesta avtal om gottgörelse är visserligen muntliga och gäller framtida beteende, men det förekommer att avtal om ekonomisk ersättning ingås. Lagen om medling vid brott ger ingen vägledning om vilka avtal som anses lämpliga eller hur dessa ska utformas. Förarbetena till lagen (prop. 2001/2002:126) ger heller inte några direkta direktiv, men manar till försiktighet vad gäller ekonomiska avtal vid personskada. Utifrån Brå:s undersökningar (Brå, 2007) förekommer emellertid direkta skadestånd och skadeståndsliknande avtal, även om dessa är få. Om brottsoffret får sådan ersättning vid medling kan hans eller hennes möjlighet till skadestånd i domstol påverkas. I det fall ett avtal inte följs kan brottsoffret stämma gärningspersonen i en civilrättslig process. Det kan emellertid vara mycket svårt för brottsoffret att i praktiken verkligen få ersättning genom en sådan procedur. Avtal om ekonomisk ersättning kan också kompliceras av om flera gärningspersoner är inblandade i brottet, eftersom dessa har s.k. solidariskt betalningsansvar. Riktlinjerna för avtal i medlingsprocessen är diffusa och kunskapen om dess rättsliga konsekvenser är sannolikt otillräckliga ute i verksamheterna.

Projektets genomförande och betydelse

För att studera medlingssamtalen och dess betydelse spelas för- och medlingsmöten in på ljudband. De transkriberas och analyseras därefter med hjälp av samtalsanalys. För att få en uppfattning om aktörernas upplevelse av förmötena och medlingssituationen genomförs intervjuer. Medlarna besvarar även enkäter där de får reflektera över sin egen roll och sina generella värderingar om medling. Vidare intervjuas samordnande ungdomsåklagare i fråga om medlingens betydelse för eventuell åtalsunderlåtelse. Åklagarna intervjuas även om deras erfarenheter av gottgörelseavtal.

Resultaten från studien kan rimligtvis vara till gagn för medlare/medlingssamordnare och medlingsverksamheter, rättsväsendets olika delar samt andra myndigheter, instanser och organisationer som berörs av medling. Medlare och medlingsverksamheter får en djupare kunskap om det arbete som de utför och en vidgad förståelse för hur samtalen kan ha en positiv effekt. Kunskapen kan även användas till att skapa en gemensam struktur i medlingssamtalen som innebär att medlingsverksamheterna i landets kommuner likriktas vilket är angeläget då de medlingsverksamheter som i dag verkar skiljer sig en hel del åt (Brå, 2007).

Studien kan även bidra med kunskap som kan vidareutvecklas i andra kommande forskningsprojekt. Även om studien i första hand är av nationellt intresse torde den del som belyser och analyserar medlingssamtalens uppbyggnad och struktur även kunna bidra med viktig kunskap internationellt, särskilt med tanke på att sådan kunskap i hög utsträckning saknas i dag.

Referenser

Adelswärd V. (1988). *Styles of Success. On impression management as collaborative action in job-interviews*. Diss. Linköping Studies in Arts and Sciences 23, Linköping.

Adelswärd V. (1995). *Institutionella samtal – struktur moral och rationalitet. Några synpunkter på värdet av samtalsanalys för att studera mötet mellan exporter och lekmän. I: Folkmålsstudier: Meddelanden från föreningen för nordisk filologi. Helsingfors. Vol 36 s. 109-137*

Billquist L. (1999) *Rummet, mötet och ritualerna. En studie av socialbyrå, klientarbetet och klientskapet*. Ak. avh. Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet. Göteborg: Kompendiet AB.

Brottsförebyggande rådet (1999) *Medling vid brott*. Rapport 1999:12. Stockholm: Fritzes.

Brottsförebyggande rådet (2000) *medling vid brott. Slutrapport från en försöksverksamhet*. Rapport 2000:8. Stockholm Fritzes.

Brottsförebyggande rådet (2005) *Medling vid brott i Sverige under 2000-talet*. Rapport 2005:14. Stockholm: Fritzes.

Cedersund E. (1992) *Talk, text and institutional order: a study of communication in social welfare*. Linköping: Tema.

Erickson F. & Schultz J. (1982). *The Counselor as Gate-keeper. Social interactions in interviews*. New York: Academic press.

Fredin E. (1993) *Dialogen i socialt arbete: en studie av socialbyråsamtal i ljuset av modern dialogteori*. Ak. avh. Linköping: Tema Universitet.

Goffman E. (1970) *När människor möts: studiet av det direkta samspelet mellan människor*. Stockholm:Aldus/Bonniers

Gudjonson G. (1992) *The Psychology of Interogations. Confessions and Testimony*. West Sussex England: John Wiley & Sons Ltd

Hutchby I. & Wooffitt R. (1998) *Conversation analysis: principles, practices and applications*. Oxford: Polity

Hydén M. & Hydén L-C. (2002) *Samtal om den nya familjen och det eviga föräldraskapet*. Stockholm: Natur och kultur

Jakobsson Öhrn H. (2005) *Berätta din sanning. En förhørsledares projekt i förhör med misstänkt person*. Ak. avh. Pedagogiska institutionen Stockholms universitet

Jönsson L. (1988). *Polisförhöret som kommunikationssituation*. (Ak. avh. tema kommunikation: Linköpings universitet.

Linell P. (1990) Om gruppsamtalets interaktionsstruktur.I: U Nettelbladt & G Håkansson (red) *Samtal och språkundervisning. Studier till Lennart Gustafssons minne* Linköping studies in Arts and Science

KOM (1999:1). Europeiska gemenskapens kommissionen 349. C5-0119/1999-1999/2122 (COS) Europaparlamentets resolution om kommissionens meddelande till rådet, *Europaparlamentet och Ekonomiska och sociala kommitén om brottsoffer i Europeiska unionen - reflexioner över normer och åtgärder.*

KOM (1999:2). Europeiska gemenskapens kommissionen. Grönbok. 334. *Green Paper-on the approximation, mutual recognition and enforcement of criminal sanctions in the European Union.* Bryssel

Kullberg C. (1994). *Socialt arbete som kommunikativ praktik. Samtal med och om klienter.* Ak. avh. Studies in Art and Science. Linköping, Linköpings universitet

Lag (2002:445) om medling med anledning av brott

Lag (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Mestisz A. & Ghetty S. (red) (2005) *Victim-offender mediation with youth offender in Europe: and overview and comparasion of 15 countries.* Dordercht: Springer.

Proposition 2001/2002:126 *Medling med anledning av brott.*

Zehr H. (2002) *The little book of restorative justice* Good Books

Ingrid Kjos – Fornuft og følelser i megling.

Ingrid Kjos er megler i Konfliktrådet i Haugaland og Sunnhordaland

Bakgrunn

Jeg har jobbet med mennesker i sorg og glede i 40 år gjennom å være leder innen helse/omsorg og rådgiver i HMS. I tillegg har jeg de siste 10 år utviklet egen bedrift – gårdsbruk – hvor jeg ved siden av høner og hester gir ”grønn omsorg” til personer med psykiske lidelser og aldersdemens. Jeg er 63 år og er pensjonist.

Da jeg søkte på meglervervet for seks år siden hadde jeg ingen kunnskap om hva megling innebar. Utlysningsteksten var utfordrende og jeg tenkte at dette var en annen måte å benytte min erfaring og kompetanse fra arbeidslivet på.

Haugaland og Sunnhordaland konfliktråd, hvor jeg er megler, behandlet i 2007

185 straffesaker og 133 sivilsaker. Det er 13 kommuner i distriktet som alle er representert med en eller flere meglere. I 2007 var vi 21 meglere.

I dette innlegget ”Fornuft og Følelser i megling”, vil jeg drøfte mine utfordringer i meglerrollen, påpeke noen opplevde dilemma, og avslutte med hva jeg mener kan bidra til utvikling av meglerrollen for å møte fremtidens utfordringer.

Da Jane Austen skrev sin roman om Fornuft og følelser ca 1810, hadde hun sikkert ikke megling i tankene. På sitt vis tydeliggjør hun i romanen konsekvensene av fornuft og følelser på en så markert måte at den også i dag kan bidra til innsikt i de sterke følelsene og viljen til å handle fornuftig som preger partene i en megling.

Det handler om:

- at partene får belyse for hverandre hva som skjedde fornuftsmessig
- at partene forteller om hvilke følelser hendelsen har medført og konsekvenser av disse følelsene
- at partene enes om en avtale basert på gjensidig aksept og respekt.

Megling handler om partenes vilje og evne til å se hverandre og ta hverandre på alvor.

For meg som megler handler det om å skape eller fange opp gyldne øyeblikk, - ord og meninger fra den ene part som jeg forsterker slik at den andre part forstår den egentlige meningen med utsagnet -, slik at det blir en balanse mellom fornuft og følelser for partene. Dersom jeg greier å håndtere situasjonen slik at partene føler seg rimelig vel, er vi på god vei til en avtale som begge kan enes om.

Meglers virkemidler

Meglers viktigste virkemiddel er struktur, ramme og regler for hva som skal/ ikke skal foregå i meglingsrommet. Partene og megler har like stort behov for å ha ryddighet og et felles sett regler å forholde seg til. Jo høyere grad av utrygghet, desto større behov for tydelige regler. Meglers tydelighet i kommuniseringen av meglers og partenes roller i meglingen må forgå på en slik måte at partene kan bekrefte at de har forstått sitt ansvar.

Når meglere møtes snakker vi ofte om behovet for å være tålmodig. Vi er også enig om at å lytte og observere, altså den non verbale kommunikasjonen, gir vesentlig informasjon.

”Jeg greier ikke å høre når jeg har munnen full av ord” sa en klok kollega, ”da greier jeg kun å lytte med ett halvt øre til partene for mine egne ord skriker så høyt.”

Som megler trenger jeg å være bevisst på hvilke kommunikasjonsteknikker jeg tar i bruk og i hvilken sammenheng. Enhver utøver av ferdigheter må trene og utvide sitt register. Det er våre tilegnede meglerferdigheter som skal hjelpe oss til å komme forbi atferden hos partene i en megling slik at prosesser kan oppstå.

- Adferd hos partene i en megling:

- De som gjemmer seg bak luer og hettejakker
- De som unngår blikkontakt
- De som sier "vet ikke" uansett
- De som ikke møter
- De som kommer nedlastet i dokumenter
- Kverulantene
- De som viser utagerende atferd

Utfordringer

Fig 1 Atferd hos partene i megling

En annen egenskap som er spennende å utforske er å ta på alvor sin egen intuisjon. Hva sier "magen" din når du møter de personene som er beskrevet i fig. 1.

Hvilke kommunikasjonsvalg trenger du å ta for å komme bak forsvarsmekanismene til partene, og ikke minst hva er mine egne forsvarsmekanismer?

For å synliggjøre mine hovedelementer i meglers arbeid kan tabellen i fig. 2 satt i konteksten fornuft og følelser, være klargjørende.

STRUKTUR	INNHold	ROLLER
FORARBEID Fornuft	<ul style="list-style-type: none"> • Informasjon • Førsteintrykk • Forventninger • Valg av megler 	<ul style="list-style-type: none"> • Tilrettelegger • Samarbeidspartner
MEGLING Fornuft og følelser	<ul style="list-style-type: none"> • Ramme og regler • Tilrettelegging • Forventninger • Kroppsspråk • Metoder • Straffesaker – håndtering • Sivilsaker – håndtering 	Ansvar for: <ul style="list-style-type: none"> • struktur • fremdrift • formulering av avtale
ETTERARBEID Internt – Følelser Eksternt - Fornuft	<ul style="list-style-type: none"> • Refleksjon • Debriefing • Rapport 	<ul style="list-style-type: none"> •Kollega • Samarbeidspartner

Meglerns arbeid

Fig. 2 Strukturell beskrivelse av en meglers arbeid og ansvar

Noen kommentarer til fig 2:

Som megler mottar vi parter som allerede har dannet seg inntrykk av meglerinstituttet. Dette har de fått gjennom samtaler med politiet og konfliktrådet's kontor, og samtaler med familie og venner. Hva de har oppfattet av informasjonen er ulik fra sak til sak og ut fra hvem de har snakket med.

Hvordan kan vi øke kvaliteten på partenes bilde av det som skal skje i meglingen? Kan vi se for oss et skjema for avkryssing fra politi og konfliktrådet's kontor som viser hva de har tatt opp med vedkommende. En slik "huskeliste" kan være et hjelpemiddel for alle involverte i saken.

Meglere dilemma

Jeg velger å reflektere rundt to dilemma som jeg ofte opplever.

Dilemma 1. Konfliktløsning eller konflikthåndtering?

Dilemma 2. Når er en sak meglingsmoden?

Dilemma 1. Konfliktløsning eller konflikthåndtering?

I brosjyrer og tidsskrift profilerer konfliktrådet seg som et konfliktløsningsorgan.

Hva medfører ordet konfliktløsning for våre holdninger og handlinger i meglings.

Når jeg bidrar til formulering av en avtale mellom partene, innebærer det å legge saken bak seg og glemme.

I straffesaker hvor bakgrunn og paragraf i straffeloven er konkretisert i siktelsen kan ordet konfliktløsning i relasjon til tiltalen være på sin plass. I sivile saker er begrepet konflikthåndtering etter min mening en mer passende beskrivelse av det som skjer.

Min opplevelse er at ordet konfliktløsning og ordet konflikthåndtering er så forskjellig at det vil ha innflytelse på meglers holdning til saken, meglers valg av strategier og innspill til avtale mellom partene. Det vil også ha innflytelse på om megler avslutter eller fortsetter en sak og meglers rolle. Fokus i konfliktløsningssak og fokus i konflikthåndteringssak vil være forskjellig.

I 2007 ble det henvist 4513 straffesaker og 4607 sivile saker. Av de sivile sakene ble 3141 overført fra politi/påtalemyndighet og lensmenn, hvorav 1803 utgjorde lovbrudd av personer under 15 år, og 1338 var henlagte og ikke straffbare forhold. Videre, ble 1466 sivile saker henvist til konfliktrådet direkte fra partene selv (1265), eller fra offentlige etater og verger. (*Ref. Tidsskriftet "Opp og avgjort" nr.1: 2008*) Sakstallene viser at begrepet konflikthåndtering bør få et større fokus.

Dersom økningen av sivile saker fortsetter vil konfliktrådene få en spennende og utfordrende fremtid hvor fokus vil være å bidra til at personer kan komme gjennom og /eller leve med en krise. Hvor avtalen tidsmessig blir kortvarig og tiltakene avpasses deretter. Dette vil også medføre at partene trenger å møtes flere ganger.

Dersom denne utviklingen fortsetter; hvilken saksforberedelse og hvilke metoder ser vi for oss at vi trenger i fremtidige sivile komplekse saker?

Dilemma 2. Når er en sak meglingsmoden?

Jeg tror ikke jeg er den eneste som har møtt parter i telefonen eller i meglingsmøter som har vært svært nølende til det som skal foregå. *”Er det dette jeg vil, - føler jeg meg presset av den andre parten, politiet, konfliktrådet, - vet jeg tilstrekkelig for å foreta valg, - vil jeg føle meg rettferdig behandlet i etterkant, - vil dette bidra til at jeg kan legge saken bak meg?”* Det er også parter som forteller at andre, ofte myndighetspersoner, har bestemt hva som er best, og at de ønsker å gjøre disse til lags.

Som meglere må vi være opptatt av frivillighet for partene, for offeret i straffesaker i særdeleshet. Derfor er kvalitetssikringen av informasjonen til partene og offeret særdeles viktig før meglingsmøte. Som megler skal jeg føle meg trygg nok til å avbryte eller si nei til en megling dersom en part ikke er moden for megling. Hvordan er dette i praksis, legger vi press på partene for den gode saks skyld?

Jeg har møtt parter som uttaler *”ingen skal få si at jeg ikke ville prøve”* som motivasjon for å møte i megling, og til spørsmål om forventninger til meglingen sier de *”ingen”*.

Dette er en gjenganger i sivile saker spesielt i brutte parforhold hvor den ene parten har et stort behov for å fortelle hvordan det *”egentlig er ”* og den andre ikke vil noen ting. Meglingsmodent er det i alle fall ikke, men det kan bli et skritt på veien mot å håndtere en konflikt slik at den blir til å leve med.

Kompetansebehov hos meglere

Jeg er glad for god grunnopplæring i megling og hilser velkommen opplæringen på stormøtemodellen, men når kommer videregående kurs i kommunikasjon med verktøy som kan hjelpe oss i de sivile sakene?

Økningen av sivile saker vil medføre komplekse saker med sammensatte problemstillinger og mange perspektiver. På grunn av at konfliktrådsbehandling er gratis tror jeg flere vil benytte seg av dette også som et første alternativ før de eventuelt oppsøker advokat.

Restorative justice tenkningen har definitivt en rolle i disse sakene, men det medfører at meglers kompetanse må være på høyden med den aktuelle saken.

Når vi megler er det viktig å ha kunnskap om alternative kommunikasjons- og megler metoder for å hjelpe partene i saken. Ser vi på erfaringen fra sivile saker, tilsier det at partene kanskje trenger tre møter for å avslutte saken. Et for konfliktavklaring, et for utvikling av ønsker og et for drøfting av mulige tiltak.

Det jeg som megler trenger for å håndtere slike saker, er verktøy og virkemidler for å lede og strukturere samtalen fra ord til handling.

Innen området, konflikthåndtering er det publisert flere bøker som behandler metoder og virkemidler i sammenheng med konflikter i arbeids og familielivet. Jeg vil spesielt peke på boken *"Samarbeid og konflikt - to sider av samme sak"* skrevet av Marit Hartviksen og Kjartan s. Kversøy. De beskriver en modell for samarbeid og konflikt som jeg gjerne ser blir innført som verktøy for meglere.

En annen forutsetning for å utvikle kompetansen som megler er å megle tilstrekkelig ofte. I vårt distrikt hadde vi gjennomsnittlig 15 saker pr. megler i 2007. I 2008 har antall meglere økt til 23. Personlig vil jeg ved årets slutt ha meglet i 12 saker.

Meglere velges til saker ut fra to kriterier:

- om megler og partene bor i samme kommune
- om de som administrerer mener megler egner seg for saken.

Utvelgelse av meglere i forhold til en sak har flere perspektiver, men tallenes tale kan tyde på at enten er vi for mange meglere, eller så er regelen om at vi fortrinnsvis skal megle saker fra den kommunen vi bor i begrensende for meglingsmulighetene.

Flere meglere bor i små kommuner hvor det er få saker og hvor muligheten for å oppleve inhabilitet er stor. For å opprettholde meglerkompetansen må vi ha minst to meglere pr. mnd.

Tall tyder på at "turn over" hos meglere øker. Dette må være et varselssignal til konfliktrådene. I en travel hverdag med mange muligheter for personlig utvikling, vil en

gjærne velge det som gir noe tilbake når en bruker sin fritid. Økonomisk har ikke megling noe fortrinn. Betalingen på kr. 130 pr. time er nesten det samme som betaling av barnevakter.

Meglingens fortrinn er utfordringen i sakene og opplevelsen av å bidra til noe meningsfullt i samfunnet. Dersom en ikke får megle ofte nok forsvinner opplevelsen av å være i ”flytsonen” og hver sak blir som den første. Kanskje ligge noe av ”turn over” problematikken her.

Kompetansekartlegging er et godt verktøy for å planlegge nødvendige kurs, velge megler i enkeltsaker og sette sammen meglerpar.

Dersom meglerne selv registrerer utdanning og erfaring som de mener kan benyttes i megling og i tillegg graderer denne, om den er i lav, middels eller høy grad aktuell for meglingsvervet, vil det være et godt hjelpemiddel både for planlegging av kurs og valg av meglere.

Meglerpar i saker vil være en styrke for utviklingen av kvaliteten i selve meglingen. Ved å være to til å planlegge, til å veksle på roller, til å evaluere, og til systematisk debriefing, vil trygghet og sikkerhet øke og kvaliteten bli bedre. Kanskje kan dette også utnyttes til en ”fadderordning” hvor den ene lærer opp den andre.

Bruk av to meglere i saker er allerede tatt i bruk i noen distrikter og det blir spennende å høre om deres erfaringer.

Mål og tiltak for fremtidig megling.

- Godt vurderte og gjennomarbeidede saker.
  - Politi og konfliktråd utvikler ”huskeliste” med avkryssing av gitt informasjon
  - Benytte begrepet konflikthåndtering i sivile saker
- Meglere med riktig kompetanse i forhold til saksinnhold.
  - Utvikle verktøy for kompetansekartlegging og evaluering
  - Holde meglere i ”flytsonen” – to saker pr. mnd.
  - Godkjenne andre metoder for konflikthåndtering i sivile saker
  - Vurdere nåværende kriterier for bruk av meglere
  - Kontinuerlig og planlagt kompetanseutvikling av meglerne

- To meglere i de fleste saker
- At partene forlater meglingsmøte med en opplevelse av å bli tatt på alvor, og med en avtale som kan gjennomføres.
- Innføre evalueringsskjema for partene i en megling.
- Utvikle statistikk om megling og effekt i lokalsamfunnet.
- Drive systematisk informasjon i media om hva meglingsinstituttet er.

Tilbakeblikk på kontaktseminar om restorative justice avholdt 31. oktober til 2. november i Reykjavik.

Som megler følte jeg meg privilegert da jeg fikk vite at jeg var valgt ut til å bli Norges representant på Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi sitt kontaktseminar om Restorative justice på Island. Seminardeltakerne var fra Island, Sverige, Danmark, Finland og Norge.

Forventningene mine var store både til hva jeg ville lære, hvilke personer jeg ville møte og hvilken respons jeg ville få på mitt eget innlegg. Spesielt etter at vi fikk programmet kjente jeg presentasjonsangst. Kravene som ble stilt til meg på forhånd og som jeg skulle leve opp til var krevende og utfordrende. Her var det bare å kaste seg ut på dypt vann og håpe på at jeg ville holde meg flytende.

Når jeg nå ser tilbake på samlingen sitter jeg igjen med bare positive opplevelser.

Innleggene fra de respektive land og orientering om forskningen som foregår, var relevant for min hverdag som megler, og ga meg nye perspektiver. Jeg vil spesielt nevne Danmarks ene innlegg som rørte oss alle dypt - "Ansikt til ansikt med en røver". Det var en film som Dansk TV hadde laget om meglers regi av samtaler mellom overgriper og offer. Filmen viste tydelig den terapeutiske effekten av megling både for offeret, offerets familie og overgriper.

Som sagt så var innleggene mange og interessante, men etter å ha hørt om praksis og hvordan meglerrollen var forankret i de andre Nordiske landene, er jeg glad for å være megler i Norge. Tiltilknyttingen til justisdepartementet, de politiske signalene og lov om megling, gjør at

straffesakene som sendes til megling i Norge er et reelt alternativ til rettssak, noe som ikke er tilfelle i de andre nordiske landene.

Jeg møtte nysgjerrige og imøtekommende seminardeltakere og språkbarrieren var ikke nevneverdig. ”Det gikk på engelsk og norsk, engelsk og norsk”. At seminaret bare hadde 21 deltakere bidro til at kontakten både faglig og sosialt ga stort utbytte, - vi ble kjent med hverandre.

Det å være siste foreleser på et seminar er både en fordel og en ulempe. Fordelen er å henvise til andre på områder som allerede er belyst. Ulempen er at både foreleser og tilhørere har som mål å bli ferdig for å nå fly, taxi og lignende. Tilbakemeldingene jeg fikk etter min forelesning tyder på at jeg forsvarte Norges ære på en tilfredsstillende måte.

Det må også nevnes at rammen rundt seminaret var den aller beste. Både oppholdet på hotellet og måltider på byens beste steder satte en sosial spiss på seminaret og oppholdet.

Noen av oss avsluttet oppholdet med et bad i Blaua Launi (den blå lagune) på vei til flyplassen. Etter å ha tilfredstilt hode og mage i flere dager smakte det godt for kropp og sjel med utendørs terapeutisk bad på 39 grader C.

Tysvær, 09.12.08

Ingrid Kjos

Per Ole Johansen - Eksempler til etterfølgelse

En hjertelig takk til dere alle, først og fremst. Det har vært lærerikt å diskutere konfliktrådene fra både praktiker - og forskerståsted, og at hver og en har bidratt med egne innledninger. Det har gjort disse dagene i Reykjavik til en opplevelse for seg.

Min oppgave avslutningsvis er å bidra med noen betraktninger omkring et tema som vil kunne bli ganske interessant i årene fremover, og ikke minst i Norden hvor vi har beholdt optimismen og motet til å gå nye veier.

En evaluering av de nordiske konfliktrådene i sin brede alminnelighet har lite for seg. Dertil megles det i alt for få saker i forhold til de mange som kommer opp for domstolene. Konfliktrådene har en meget kort historie, sammenlignet med politiet og rettsvesenet. La meg dertil legge til, som flere har sagt før: Dersom en organisasjon eller et tiltak måles ut i fra ideelle fordringer synes det meste mislykket, eller i beste fall svært mangelfullt. Men sammenlignes – for eksempel konfliktrådene – med hvordan andre tiltak har fungert eller ikke har fungert, er det grunn til optimisme.

Det er med en åpen holdning jeg leser Nils Christies artikkel *Konflikt som eiendom* også, nærmere bestemt som et kriminalpolitisk manifest i den humanistiske, liberale tradisjonen. Vurdert ut fra vitenskapelig kriterier har den riktignok noen mangler. Christie sammenligner en *sivil sak* i Kenya med *straffesaker* i vestlige industriland. Forskjellene mellom ikke-industrialiserte lokalsamfunn når de gjelder inkludering og ekskludering er heller ikke problematisert. Fremmedgjøringen i rettssalene i vestlige industrisamfunn, som er en bærende og interessant problemstilling i *Konflikt som eiendom*, er et spørsmål om grader. Det er ikke alle rettssaler som er så pompøse og alvorstunge som rettssalene i den gamle rettsbygningen i Oslo, nye Oslo Tinghus flyttet skiller seg lite fra andre offentlige bygninger. Retten har riktignok beholdt sitt seremonielle preg og profesjonelle aktører, men verken tiltalte eller ofre reagerer fullt så enstemmig i møte med rettens profesjonelle aktører. Det meste av holdninger er representert; fra fremmedgjøring, passivitet og nervøsitet til markeringstrang, interesse og en imponerende evne til å ta sentrale poeng i saken. Det er ikke alle som finner seg i at juristene stjeler konfliktene fra dem, uten at den nyanseringen forandrer det bærende poenget i *Konflikt som eiendom*. Christie ville kanskje ikke ha skrevet denne artikkelen dersom han

skulle ha innfridd konvensjonelle krav til referanser og forbehold. Det er i det visjonære han viser sin styrke. Det er en tid for vitenskap og en tid for ”troskyldige” utopier, som i ettertid har vist seg å ikke være fullt så troskyldig, urealistiske likevel.

Besværlig, men ikke umulig

Kompliserte og tidkrevende saker er nødvendigvis ikke konfliktrådene uvedkommende, men da bør det tenkes nytt i forhold til dagens konfliktråd. Selv om frivillige meglere blir frikjøpt for lengre perioder vil de ikke kunne megle alene i saker som står om komplisert juss og vanskelige teknologiske og helsefaglige spørsmål. Da bør de søke bistand fra eksperter eller overlate sakene til andre.

Parter som er traumatiserte eller psykotiske, og sliter med tunge psykiske ettervirkninger har behov for profesjonell terapi og en mye lengre oppfølging enn en time eller to i et konfliktråd. Frivillige ved krisesentrene har innsett sine begrensninger for lengst, om de i det hele tatt har hatt noen illusjoner i den sammenhengen.

Flere meglingstilhengere mener at meglingen bør skje for åpen scene, og bli en del av nabolagets kollektive samhandling. En revitalisering av nabolagets sosiale liv som en følge av kollektiv iscenesetting vil kunne bli det neste. Men graden av åpenhet bør likevel vurderes ut fra sakstyper og partenes ønsker. I konflikter med mange involverte kan megling i form av stormøter, slik Karen Paus har oppsummert det, ha mye for seg. Mangt og mye kan avklares for mange på kort tid. Åpenhet og spontanitet vil kunne borge for at ingen av partene føler seg forledet av skjulte agendaer. Men tagging og rastløs ungdom på kjøpesentre er ikke de eneste sakstypene konfliktrådene forholder seg til, eller i prinsippet kan forholde seg til.

Et mellomværende mellom to personer, som følge av voldshandlinger, seksuelle overgrep, skadeverk eller tyveri er ikke per definisjon et kollektivt anliggende for nabolaget, slik jeg ser det. Dersom nabolages sladregubber og sladrekjerringer gasser seg i pikante detaljer og gjenforteller dem i måneder og år er det ikke ”konflikt som eiendom” lenger, men et nytt tyveri som det er nesten umulig for de frastjålne å gjøre noe med. De fleste som møter til megling er innstilt på legge sakene bak seg. De vil selv bestemme når nok er nok. Erfaringer med ærekjære og krangleverne pårørende som har fulgt sine unge poder til megling, og snarere har gjort vondt verre enn å bidra til konstruktive løsninger, sier også noe om den problemstillingen.

Nabolagene er ikke det de enn gang var, og da de var det, var det i en annen historisk sammenheng. Mye større mobilitet og nettverk på kryss av tradisjonelle geografiske ”grenser”

er en påfallende forskjell mellom før og nå. Det betyr ikke at potensialet i dagens nabolag er uinteressant, men det bør prøves ut på en mer konkret måte i forhold til forskjellige typer konflikter og hvem som er involvert i konfliktene. Nabolag kan være så mangt, i byen og på landet. Den varme siden ved nabolagskontrollen ligger i oppfølging og inkludering over tid. For parter som forblir i lokalsamfunnet har det mye for seg. Men hva med gjesterollene, lik rumenske innbruddstyver som er på gjennomreise og ikke snakker dansk, finsk, norsk, islandsk eller svensk? Eller rivaler fra to forskjellige bygder som gjør opp på tørre nevene eller trekker kniven i en bygd eller i en by som ingen av dem har noen tilhørighet til?

Konfliktrådsordningen er blitt angrepet av (både) kriminalpolitisk høyrefløy og venstrefløy, i likhet med justisminister Inger Louise Valles progressive kriminalmelding på 1970 - tallet. Høyrefløyen snakker om "silkehansker", venstrefløyen om "net widening".

Bumerangeffekten ved å bruke "boksehanske" mot unge lovovertredere er dokumentert fra mange år tilbake. Spesialfengsler for "ungdomsforbrytere" er blitt lagt ned av den grunn, sågar etter initiativ fra anstaltenes egne ledere. Relevansen av "net widening – teorien" beror på hva den sees i forhold til. Som en allmenn påstand om Statens allmakt og hakeblikk er den konspiratorisk og lite dokumentert. Som et argument mot å benytte megling i saker som er så ubetydelige at partene kan ordne seg på egen hånd, har den mye for seg. Erfaringene med formøter til megling, som har ført til at partene har latt saken falle fordi de har fått snakket ut i og med dette formøtet, er en interessant påminnelse. Innkalling av 12 år gamle barn til megling synes også en smule overdrevet, for å si det forsiktig. Det finnes andre måter. Da kriminalpolitiske og fengselsfaglige problemstillinger ble en del av partipolitikken på 1980- tallet, etter å ha vært et slags ekspertmonopol i mange år, ble det beklaget av flere. Men det er også et spørsmål med flere sider, og da er vi klare for det andre hovedpoenget i denne sluttkommentaren.

Det muliges kunst

En av de første bøkene jeg leste som student i 1965 var *Staffens sosiale funksjon* av Vilhelm Aubert. Hans kombinasjon av faglig tyngde, intellektuell integritet og humanistisk grunninnstilling er genuin. Kriminalpolitikk er både fag og verdivalg. Så også med megling, eller ikke. Erfaringene bør analyseres på faglig vis, men de valgene som tas deretter er et verdigvalg også. Mitt verdistandpunkt er at megling bør prøves ut i større omgang fordi hevnen er like ødeleggende for den hevngjerrige og de samfunn som flagger hevnen som for ofrene,

om enn på andre måter. Hevnen er ærens nattside, og nærmest utømmelig i å bekrefte og forsterke seg selv.

Eksempler fra dette seminaret har fortalt om meglingens positive betydning for flere offergrupper og konfliktforhold enn tidligere antatt, med forbehold om at megling kan slå kontra i sedelighetssaker. Ofrets møte med gjerningsperson synes i en rekke tilfelle å ha hatt en avdramatiserende effekt. Personer som har vært utsatt for voldelige overgrep har fortalt om en lettere psykisk situasjon og mindre angst i etterkant av meglingen. Tyven som stjal i nattens mulm og mørke har fått et ansikt og ett navn. Restaurantgjesten som ofret kom i klammeri med likeledes, og kanskje var de både litt ofre og litt medansvarlige begge to. Skeptikere har innvendt at det er fare for at overgriper *spiller* angrende. Det forekommer, som i rettsalene, selv om heller ikke rettsbildet er entydig. Domstolene møter tiltalte som gjør opp for seg og vedstår seg flere forhold enn politiet har på dem. Konfliktråd med en åpen dialog ligger enda bedre til rette for parter som ønsker avklaring og minnelige ordninger. Selv ikke når kynikere går til megling for å snakke seg ut av et ansvarsforhold er resultatet så gitt som kynismen skulle tilsi. Noen lykkes nok i sitt spill, andre kommer ofret nær for første gang i sin kriminelle karriere. Ofrene for svindel, bedrag, innbrudd, hærverk eller vold er ikke lenger fjerne og anonyme personer som får tapet ”dekket av forsikringen”, eller personer som ”ba om juling” og derfor kan takke seg selv.

Det følger beskjedne omkostninger med meglingen, i økonomisk henseende. Det er ikke alle som liker det argumentet, men jeg tar meg den frihet. Fengsler er en meget dyr affære. Det er et paradoks at grupper som er anti-stat og anti-skatt vil bruke mer penger på en sanksjonsform som er belemret med så stor usikkerhet om hva som virker hvordan, i forhold til hvem. Dertil kommer utilsiktede, men kjente virkninger som kriminell sosialisering og selvoppfatning. Tilårskomne yrkeskriminelle som er blitt spurt om sine tidlige rollemodeller forteller om unge læreår i fengslet, og om hvor lite de lærte om andre måter å møte voksenlivet på.

Tradisjon og eksperiment

Skeptikere til megling har nok ikke lært så mye av historien. De nordiske landene har nemlig en lang tradisjon for megling i regi av lokalpoliti og lensmenn, de kalte det bare noe annet. Bruken av islandsk politi som meglere er intet tradisjonsbrudd, historisk sett. Politiet har aldri vært monolittisk, dertil har oppgavene vært for mange. Det finnes ikke noe *kollektivt* politiblikk. Bydelspoliti, lokalpoliti og lensmenn har utøvet stor grad av skjønn, meglet på

stedet, innkalt unge overtreidere og verger til bekymringssamtaler, og fattet uformelle avgjørelser i form ”advarsler”, ”kraftige advarsler”, ”muntlige advarsler” og ”skriftlige advarsler”. Skjønnsutøvelsen beror på alvorsgraden, men lensmannens og politimannens filosofi er også av betydning. Nulltoleranse – politi og politicowboyer er elendige meglere.

Jeg nevnte innledningsvis at det kan tenkes nytt i forhold til store og kompliserte saker også, som for eksempel økonomisk kriminalitet begått av store organisasjoner. Heller ikke i den sammenheng er det nødvendig å starte med ”Stunde Null.” Interessante erfaringer er gjort allerede, med samfunnstjeneste, negativ publisert, påbudte organiserte endringer og pådømte tilsynsordninger for økonomisk kriminelle konsern og bedrifter. Disse sanksjonsformene er forskjellige fra konfliktrådene, men til å lære av likevel.

Øko – kriminell megling bør også kunne prøves ut, alt etter sakstyper og tidsperspektiv, i samarbeid med frivillige meglere, tilkalte eksperter, involverte bedrifter og deres ofre, eller representanter for sistnevnte når ofrene er legio.

Appendix Marit Waarum

Policy-relevans? Noen utvalgte momenter sett fra ståstedet til en norsk (forsknings)byråkrat.

Opplegget til forskningsseminaret var lagt opp slik at forskernes og praktikernes temaer stemte godt overens og sammen med variasjonen mellom de nordiske land i utformingen av RJ ga dette mange gode dialoger og innspill.

Sett fra norsk ståsted er det ønskelig med innspill både fra praktikere og forskning i den videre utviklingen av RJ – både for utvikling av politikk og utvikling av praksis. Det er en økt politisk vektlegging på RJ og RJ er nevnt som et viktig virkemiddel både i den ferske Kriminalomsorgsmeldingen og i utredningen ”Barn og straff”. Det legges opp til en økning i bruk av RJ i alvorlige voldssaker og RJ skal utvikles både som alternativ og supplement til straff. Det utvikles også politiske tiltak for mer bruk av stormøter i megling.

Jeg la særlig merke til følgende påstander/resultater på seminaret:

Når det gjelder likheter og forskjeller i bruken av RJ mellom de ulike nordiske land:

- Det store forebyggingspotensialet og gode effektene av RJ er erkjent i alle de nordiske land.
- Det er store likheter i oppfatningen av grunnleggende prinsipper som frivillighet og nøytralitet blant meglerne. Det likevel fram at det ikke er entydig hva som ligger i disse begrepene.
- Det er stor variasjon mellom de nordiske land i hvordan en ser på potensialet til RJ som alternativ til straff og i alvorlige saker.
- Legmannsinnslaget i RJ – det er store variasjoner i hvor stor vekt man legger på dette.

Meglerrollen

- ”Facilitator” eller ”mediator” (møtetilrettelegger eller megler)?
- Aktive eller passive meglere - Hvem snakker mest meglere eller parter?
- Hvor lang tid tar meglingen (og hvor lang tid bør den ta?). Finnes det incentiver i systemet som gjør at meglingen tar kortere tid enn den bør?

- En eller to meglere? Noen liker ikke å megle sammen med andre, pga forskjellig ”meglerstil”. Andre mener at det bør være to meglere ”for å ha noen å reflektere over hva som har skjedd”.

Kompetanseutvikling for meglere:

- Mer alvorlige saker betyr behov for kompetanseutvikling – et spørsmål er om dette utfordrer dette legmannsrollen?
- Det er behov for utvikling av meglernes kommunikasjonsferdigheter.
- Meglerne må megle nok, minimum 2 saker pr. måned.
- Det er behov for flere samlinger/erfaringsutveksling. Dette kan dempe økt ”turnover” av meglere, som finner sted nå (i Norge).

Utforming av en avtale.

- En avtale bør være skriftlig, dette gir bedre mulighet for oppfølging.
- En bør vurdere nøye om økonomisk kompensasjon skal inngå og størrelsen på denne (kan i noen tilfeller bli større en ordinær straff/bøter).
- Behandling, psykologhjelp etc. – bør ikke være en del av en avtale. Dette er det vanskelig å følge opp.

Bruk av nettverk i meglingen, To historier om nettverk (Nina Raaschou D)

- Ulike metoder for å involvere nettverk.
- Anbefaling om at ofre som har vært utsatt for grove forbrytelser alltid tar med en bisitter.
- Gradvis utvikling av bisitters rolle, fra passiv til mer aktiv.
- Foreldres følelsesmessige engasjement kan innimellom gjøre det vanskelig for de unge parter å bevare eierskapet til konflikten.
- Det må vurderes nærmere om gjerningsmannens nettverk vil fungere positivt eller negativt i forhold til framtidig kriminalitet. Dette kan variere.
- Det er et trendsifte fra en mer individuell mot en mer relasjonell forståelse av årsaker til kriminalitet så vel som løsningen på dem.

Om å selge RJ-ideen

- Meglingsinstituttet bør profileres, mange vet ikke hva det går ut på.
- Det bør skje en økt bevissthet i hele strafferettskjeden om bruken av RJ og potensialet. Politimegling er positivt fordi det gir kunnskap om RJ hos politiet (Island).
- Virkemidler for øvrig for å selge RJ er blant annet forskningsresultater og gode eksempler/videoer?

Indikatorutvikling/statistikk

- Vi må utvikle indikatorer på hva som skjer i alle trinn i prosessen, fra formøte, møtet med partene, avtale og oppfølging.
- Det kreves statistikk på lokalt nivå .
- Det bør utvikles indikatorer som belyser meglingens stilling i rettssystemet.

Forskning og forskningsresultater

- Vi kan skille mellom forskning for policy-utvikling og forskning for å forbedre praksis/selve meglingsprosessen. De fleste studier som måler partenes tilfredshet med prosessen.
- Internasjonalt er det flere policy-orienterte studier som ser på om megling virker på tilbakefall og rehabilitering. Der belyses spesielle effekter for bestemte grupper.
- Noen konklusjoner er: Spesielt positive resultater for voldskriminalitet, små effekter på fyllekjøring og nasking. Det er høyest tilbakefall blant de som er tilbudt RJ, men har avslått. Det er mindre effekt av RJ der hvor det ikke er et spesifikt offer.

To interessante svenske studier:

Studie v/Umeå universitet. 1194 ungdom i megling. Eksperiment og kontrollgruppe.

Maritha Jacobsson og Lottie Wahlin: En studie av meglingssamtaler og dens stilling i rettssystemet, avsluttes 2010 og finansieres av Brottsofferfonden.